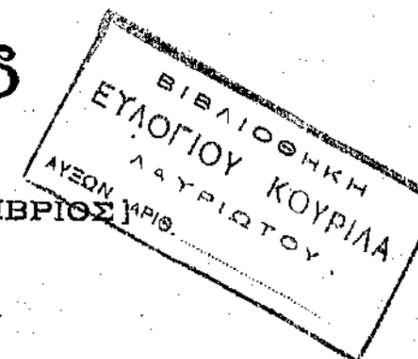

ΕΣΤΙΑ

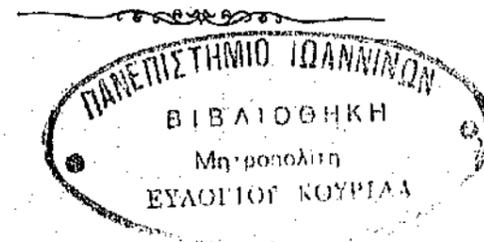
ΤΟΜΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ

1885

[ΙΟΥΛΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ]

ΤΙΜΑΤΑΙ ΔΡ. 6 - ΔΕΔΕΜΕΝΟΣ ΔΡ. 8

ΑΘΗΝΗΣ

Γ. ΚΑΣΔΟΝΗΣ, ΕΚΔΟΤΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Γραφείον τῆς Ἐστίας: Ἐπὶ τῆς οἴκου Σκαδίου, ἀριθ. 32.

1885

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εικοστός.

Λεπτομέρεια τιμῆς: Ἐν Ἑλλάδι γρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ γρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἀρχοῦσι ἀπὸ 1 ἰανουαρίου ἐκαστοῦ ἔτους, καὶ εἰσι ἰσχύουσιν — Ἐργασίαν ἀποδ. Ὁδὸς Σκευῶν 32.

20 Σεπτεμβρίου 1885

ΑΠΟ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΝ

Ἐπιστολαὶ πρὸς φίλον.

Γ'

Μενίδι, 21 Ἀπριλίου.

Ἐκ τῆς «Πάρου».

Ἄνεχωρήσαμεν ἀπὸ τῆν Λευκάδα εἰς τὰς εἴ το πρῶτ', μετὰ μίαν δὲ ὥραν εἰμεθα εἰς Πρέβεζαν. Ἐπὶ τῶν τευχῶν τῆς κυματίζει εἰσέτι ἡ ἐρυθρὰ σημαία μὲ τὴν λευκὴν ἡμισέληνον. Εἰς τὴν ἀπέναντι παραλίαν, ὑπεράνω τοῦ μικροῦ φρουρίου τῆς Πούντας, ὑψοῦται ἡ κυανόλευκος σημαία μας. Ἐκατέρωθεν τοῦ στενοῦ στομίου τοῦ κόλπου εἰς Ὀθωμανικὸς μνηστῶρ καὶ μία Ἑλληνικὴ ἀτμόβαρις φυλάττουσιν, ὡς σκοποὶ, τὰ δύο σύνορα. Ἡ Πάρος διέρχεται ἀναμεταξύ τῶν δύο πλοίων, πολλὰ δὲ σκέψεις μοῦ ἔρχονται διὰ μίξ εἰς τὸν νοῦν ἐνῶ τὰ βλέπω ἑκατέρωθεν, ἡσύχως ἡγκυροβολημένα τὸ ἐν πλησίον τοῦ ἄλλου. Τὸ Ἑλληνικὸν φέρει τὸ ἐνδοξὸν ὄνομα τῶν Σπετσῶν, τῆς νήσου ἣτις μετὰ τῶν δύο ἀδελφῶν τῆς, τῆς Ὑδρας καὶ τῶν Ψαρῶν, ἐπρομήθευσε τοσοῦτους ἥρωας εἰς τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα. Τὸ λευκὸν σκάφος κατοπτρίζεται φιλαρέσκως εἰς τὰ διαυγῆ νερὰ τοῦ κόλπου, ἐπὶ δὲ τοῦ καταστρώματος οἱ ναῦται, παρατεταγμένοι εἰς γραμμὴν διὰ τὴν ἐπισημὴν ἐπιθεώρησιν, ἵστανται ἀσάλευτοι ἐνώπιον τοῦ ἀξιωματικοῦ τῶν. Ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους, ἐπὶ τοῦ μαύρου μνηστῶρος οἱ ναῦται καὶ οἱ ἀξιωματικοί, στηριζόμενοι ἢ καθήμενοι ἐδῶ κ' ἐκεῖ, στρέφουσιν τὰ βλέμματα πρὸς τὴν διερχομένην Πάρου, ἐνῶ ἐπὶ τῆς πρόμνης τῶν ἢ προῖνῃ αὔρα παίζει μὲ τὴν ἐρυθρὰν σημαίαν. Δὲν δύναμαι νὰ μὴ δημολογήσω ὅτι ἔχει τὸ ἐπιθλητικὸν ἢ μισητὴ αὕτη σημαία!

Ἡ τοποθεσία τῆς Πρεβέζης εἶναι θαυμασία. Τὰ ἀπέχοντα ὄρη τῆς Ἠπείρου περιστοιχίζουσιν τὴν εὐρείαν καὶ εὐφορον πεδιάδα εἰς τὴν ἄκραν τῆς ὑποίας κείται αὕτη, προέχουσα πρὸς τὴν Ἀκαρνανίαν καὶ τὴν Λευκάδα. Εἰς τοὺς πόδας τῆς ἀπλοῦται ἡ θάλασσα κυανῇ, ὅπισθεν δὲ ζώνη ἀμπελώνων καὶ ἐλαιῶνων τὴν στολιζει.

Εἶναι φαεινὰ καὶ χαρμύσινος τῆς δυστυχῆς πόλεως ἡ ἄποψις. Οἱ ἐν Βερολίῳ συνελθόντες διπλωμάται, ἰσχυρὰ ἀπαξ ἀνεπτέρωσαν τὰς ἐλπίδας τῆς, τὴν κατεδίκανον νὰ μείνῃ καὶ πάλιν ὅπως ἦτο, ὑπόδουλος. Τοῦλάχιστον δὲν κατώρθωσαν οἱ Τούρκοι νὰ κρατήσωσι καὶ τὴν ἀπέναντι Πούνταν. Τὰ μεσημβρινὰ περάλια τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου ἦσαν ἐλεύθερα ἀφ' οὗτο συνεκροτήθη τὸ Ἑλληνικὸν βασίλειον, ἐξαιρέσει τῆς ἄκρας ἐκείνης, τῆς Πούντας. Οἱ Τούρκοι, κύριοι καὶ τῶν δύο πλευρῶν τοῦ στομίου, ἐκράτουν τὰς κλειδάς τοῦ κόλπου, τὰς ἐκράτουν δὲ τοσοῦτον καλῶς, ὥστε δὲν εἰσέρχεται ἐντὸς τοῦ κόλπου τίποτε, οὔτε ἐμπόριον, οὔτε περιηγηταί, οὔτε πολιτισμός. Τώρα ἡ Πούντα εἶναι Ἑλληνική, τὰ δὲ σύνορά μας ἐξετάθησαν μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀράχθου. Ἀτυχῶς τὰ βόρεια τοῦ κόλπου περάλια μένουσιν κατὰ μέγα εἰσέτι μέρος ὑπὸ τὴν τουρκικὴν κυριαρχίαν, ἀλλ' ὅπως δὴποτε τὰ ὕδατά του εἶναι ἤδη ἐλεύθερα.

Ἡ Πούντα δὲν εἶναι οὔτε πόλις, οὔτε κωμόπολις, ἀλλ' ἀπλῶς περιβόλος ὄχυρος περικλειῶν οἰκοδομὰς τινὰς καὶ καταλύματα πρὸς χρῆσιν τῆς φρουρᾶς. Κατέχει τὴν τοποθεσίαν τοῦ ἀρχαίου Ἀκτίου. Ἐνταῦθα, μετὰ τοῦ Ἀκτίου τὸ ὅποιον δὲν ὑπάρχει πλέον, καὶ τῆς Πρεβέζης ἣτις δὲν ὑπῆρχε τότε, ἐκρίθη ἡ τύχη τοῦ ἀρχαίου κόσμου κατὰ τὴν ναυμαχίαν ἐκείνην ὅποτε ἡ Κλεοπάτρα, φεύγουσα ἐντὸς τοῦ ἐπιχρύσου πλοίου τῆς, παρέσυρε καὶ τὸν Ἀντώνιον, ὃ δὲ Ὀκτάβιος θριαμβεύσας ἐθεμελίωσε τὴν αὐτοκρατορίαν, ἣτις ἐπιζήσασα ἐπὶ χίλια καὶ πεντακόσια ἔτη, κατεστράφη διὰ παντός ὑπὸ τὸν πέλκευ' τοῦ Μωάμεθ, ἐν τῷ προσώπῳ Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου.

Εἰς Πρέβεζαν τὸ ἀτμόπλοιον μένει ὀλίγην ὥραν πρὸς ἀποβίβασιν καὶ παραλαβὴν ἐπιβατῶν, ἐξακολουθεῖ δ' ἐκεῖθεν τὸν πλοῦν διερχόμενον τοὺς ἐλιγμούς τοῦ στενοῦ στομίου καὶ μετ' οὐ πολὺ εὐρίσκειται ἐντὸς τοῦ ἐκτεταμένου Ἀμβρακικοῦ κόλπου. Ἐβίμεθα ἐντὸς λίμνης, λίμνης μεγαλοπρεποῦς. Πρὸς βορρᾶν, πέραν τῆς χλοερᾶς ἐκτάσεως τῶν περὶ τὸν κόλπον πεδιάδων, ὑψοῦνται ἀλλεπάλληλοι αἱ κυανᾶ κορυφαὶ τῶν ὄρεων τῆς Ἠπείρου. Μεταξὺ αὐτῶν διακρίνεται ἡ φέρουσα τὸ

περιφανές όνομα του Σουλίου. Προς δυσμάς, εις τό βάθος του κόλπου, τή δασώδη πλευρά του Μακρονόρου βυθίζονται άποτόμως έντός των ύδάτων, ως τείχος γιγάντειον. Δεξιόθεν, τή όρη του Βάλτου και του Ξηρομέρου έπισφαιρόνται τό έν επί του άλλου ύπεράνω τής ζώνης των λόφων, οτινες περικλείουν προς μεσημβρίαν τή νερά του κόλπου. Τό θέαμα είναι άληθώς ωραίο! Λείπει όμως έν τι, λείπει ή ζωή, ή κίνησις. Φαντάζομαι τή λαμπρά ταύτα μέρη όποια ήσαν άλλοτε, όποια θά τή ιδώσι και πάλιν οι μεταγενέστεροι. Φαντάζομαι καταφύτους τούς λόφους, και πυκνά χωρία εις τούς πρόποδας αυτών, και έπαύλεις πλουσίας περιζωσμένας από δένδρα οικιάζοντα τή χαριέντα ύψώματα, και τήν παραλίαν όλην καλλιεργημένην και κατοικημένην, ποιάρια δέ ποικίλα διασχίζοντα τή γαλήνια νερά, των όποιων τήν ήσυχίαν ή έλιξ μόνη τής Πάρου σήμερα διαταράττει. Τήν σήμερα, παρεκτός άθλων τινών χωρίων εις τή τουρκική παραλία, και των μικρών Έλληνικών πόλεων, τής Βονίτσας και του Καρβασαρά, πυρήνων ίσως τής μελλούσης εύημερίας τήν όποιαν φαντάζομαι, τήν σήμερα ούτε έπαύλεις φαιδρα! ύπάρχουν, ούτε συνοικισμοί άγροτικοί, ούτε ζωή, ούτε κίνησις.

Εις τό μέσον του κόλπου νησίδιον ωραίο άντανακλα έντός των διαυγών νερών τή δένδρα του. Κατοικείται υπό όλίγων άλιών κατασκευαζόντων τή περιώνυμα αύγοτάραχα τής Πρεβίτζης. Τή έγύθης ποτί; Όπωσδήποτε τή γνωρίζεις, υποθέτω, έν φήμης.

Τό άτμόπλοιο προσορμίζεται κατά πρώτον εις Σαλαώραν, εκείθεν δέ μεταβαίνει εις τήν άπέναντι κειμένη Βόνιτσαν. Λέγεται ότι τό κλίμα τής Βονίτσας δέν είναι πολύ υγιεινό, αλλά δυσκολεύομαι νά τό πιστεύσω βλέπων τήν ωραίαν τοποθεσίαν της και τόν ήλιον φωτοβολούντα κατά τήν ώραν ταύτην τόσφ χαρμοσύνης τή οικίας της. Κείται εις τούς πρόποδας λόφου ύψηλού, του όποιου τήν κορυφήν έπιστέφει ή περίβολος ήρειπωμένου Βενετικού φρουρίου. Οι Γάλλοι διέβησαν έντεϋθεν. Μετά τήν καταστροφήν τής Βενετίας, κατά τό έτος 1797, ότε ή Γαλλία έκληρονόμησε τή εις τήν Άδριατικήν κτήσις της, ή Βόνιτσα παρηκολούθησε μετά τής Πρεβίτζης και τής Πάργας τήν τύχην των Ιονίων νήσων. Άλλ' ή Γαλλική εκείνη κατοχή μόλις διήρκεσεν επί δύο έτη. Ο Άλή πασάς κατώρθωσε νά σάς άποδιώξη, διέμεινεν όμως ή ένθύμησις τής παρουσίας σας. Η τρίχρονη σημαία έπεφάνη τότε εις τούς Έλληνας ως επαγγελμα έλευθερίας, γνωρίζεις δέ πόσον συνετέλεσεν ή έμφάνισις της εις αναζωπύρησιν των έθνικών μας πόθων.

Σήμεραν έτελούντο γάμοι εις Βόνιτσαν, από δέ τή κατάστροφμα τής Πάρου ή πόλις έφαίνετο

έορτάζουσα. Ίππεις φουστανελοφόροι διέτρεχον καλπάζοντες τήσ παραλίους όδούς, έξω δέ τής πόλεως υπό τήν σκιάν των πευκών έίδομεν εύθυμον συνάθροισιν άνδρών και γυναικών. Τή παλληκαρία έχόρευον ένφ τό άρνίον έψήνετο παρέκει. Η διάβασις του άτμοπλοίου έχαιρετήθη διά φιλοφρόνων άλαλαγμών, προς άντιχαιρετισμόν δέ ή ποιάρχος ύψωσε τήν σημαίαν, και τότε ένενώθησαν τή τουφέκια υπό τήσ πύλας και άντήχησαν επί του κόλπου πυκνοί πυροβολισμοί. Ητο άρά γε συμπόσιον γάμου τό ημηρικόν εκείνο γεύμα επί τής ακτής;

Άπό Βόνιτσαν μετέβημεν κατ' εύθειαν εις Μενίδι, εις τόν μυχόν του κόλπου. Τό Μενίδι είναι τό έπίνειον τής Άρτης. Άλλοτε ή συγκοινωνία έγινετο διά τής Σαλαώρας ή τής Κύπρινας, όπόθεν ή δρόμος είναι τεσσάρων περίπου ώρών, ένφ διά τής νέας όδού, από Μενίδι, μεταβαίνει τις έφ' άμάξης εις Άρταν έντός δύο ώρών. Η όδός, δέν είναι περίφημος, άλλ' όπως δήποτε είναι άμαξιτή. Γίνεται λόγος περί βελτιώσεως της, πρόκειται δέ νά κατασκευασθή και άλλη όδός ήτις από Άρταν διευθυνομένη προς βορράν και διασχίζουσα τήν έλευθερωθείσαν στενήν λωρίδα τής Ίπείρου, θά συνενωθή διά των στενών τής Πίνδου με τό σύμπλεγμα των Θεσσαλικών όδών.

Πρό δεκαπέντε περίπου έτών τό Μενίδι τουτο ήτο ή φωλαή τής ληστείας. Τις έτόλμα τότε νά προσορμισθ ή εκεί άνευ στρατιωτικής συνοδίης; Τή δάση και αι φάραγγες των περίξ όρέων ήσαν τή κρησφύγετα ένόπλων συμμοριών, οι δέ λησταί εύρισκον πρόχειρον καταφύγιον εις τήν γείτονα επικράτειαν όποτε τήσ έστενοχώρει ή καταδιώξις των Έλληνικών άποσπασμάτων.

Τούτο ήτο κληρονομία του παρελθόντος. Εις τή άβρατα τουτα όρη όρείλεται ή επί Τουρκοκρατίας ύπαρξις των Κλεφτών, οτινες μόνοι έξεπροσώπευσαν διαρκώς τήν ένοπλον κατά τής τυραννίας διαμαρτύρησιν και διετήρησαν τό πολυμικόν τής Έλληνικής φυλής πνεύμα κατά τήν μακράν διάρκειαν τής δουλείας. Τή κυριώτερα ένδικοτήματά των ήσαν ή "Ολυμπος εις Θεσσαλίαν και τή όρη ταύτα τής μεσημβρινής Ίπείρου. Ένταύθα ως σημείον επιθέσεως είχαν τήν Άρταν και τή χωρία της:

Κάτω 'ς του Βάλτου τή χωριά,
Ξηρόμερο και 'ς τ' Άγραφα,
Και 'ς τή πένη βελαντία,
Φάτα, πείτα, μωρ' άδέφια.
'Εκεί έν' οι κλέφταις οι πολλοί,
"Ολοι 'νευμένοι 'ς τό φλωρί.
Κάθουσαι και τρών και πίνουσι
Και τήν Άρτα φοβερίζουσι...
Βρέ Τουρκοί, κίμετε καλά
Γιατί σάς κίμε τή χωριά.
Γλήγορα 'ς αρματωλίσι
Γιατί έρχόμαστε 'σάν λύκοι.

Εις πολλές εισέτι επαρχίας τής Ελλάδος οι χωρικοί χορεύου ένδοντες τό τραγούδι τουτο, οι άφελείς του όποιου στίχοι δικαιώνουν τήν μνήμην τής ένταύθα δυνάμεως των Κλεφτών. Πολλάκις σήμεραν τούς άνεπάλησα βλέπων τή αναφερόμενα εις αυτούς μέρη.

Άλλά μετά τήν λήξιν τής Έπαναστάσεως οι Κλέφται δέν είχαν λόγον ύπάρξεως, καθάτι ή άποστολή των συνετελέσθη, οι δέ διάδοχοί των δέν ήδύνατο νά έξακολουθήσιν επί πολύ έπωφελομένοι του προσκολληθέντος εις τό όνομα των γόητρον. Οι πρώην άντάρται μετεσχηματίσθησαν ως έκ τής φορξς των πραγμάτων εις κοινούς κακούργους, τήν δέ μεταβολήν καθιέρωσε βαθμηδόν ή λαός διά τής παραδοχής και τής χρήσεως νέου όνόματος. Τήν λέξιν Κλέφτης, τήν όποιαν είχαν άνυψώσει ή δόξα του παρελθόντος, διεδέχθη ή λέξις Ληστής. Χάρις τφ θεφ, δέν έχομεν τώρα ούτε Κλέφτας ούτε Ληστές, έχομεν κλέπτας έχομεν έγκληματίας παντός είδους, αλλά δέν ύπάρχει πλέον ή ως άλλοτε οργανισμένη ληστεία, δέν ύπάρχουν τακτικά ληστρικά συμμορία. Ο Κλεφτισμός έξέλιπε, και έξέλιπεν έλπίζω διά παντός.

Επί ένός των τελευταίων ύψωμάτων τής σειράς του Μακρονόρου εις τή προς δυσμάς άκρα τής πεδιάδος, ή άμαξηλάτης μάς έδειξε μακρόθεν τό χωρίον Κομπότι. Παρέκει, πλησίον τής Άρτης, επί άλλου ύψώματος, άπολήγοντος εκατέρωθεν εις σειράς λοφίσκων, κείται τό χωρίον Πέτα. Τώρα, ότε άμφότερα επί τέλους ήλευθερώθησαν, πρέπει νά χαραχθώσιν επί στήλης εις τήσ κορυφάς των τή όνόματα των πεσόντων εκεί κατά τήν 16ην Ιουλίου 1822. Η ήμέρα εκείνη καταλέγεται μεταξύ των δυστυχεστέρων του μακρού άγώνος μας, όχι μόνον διότι ή ήττα άνέτρεψε τή προς άπελευθέρωσιν τής Ίπείρου σχέδια, αλλά, και προπάντων, διά τήν άπόλειαν τούστων γενναίων φιλελλήνων θανατωθέντων εκεί χάριν τής Έλληνικής έλευθερίας. Δέν τούς έλημονήσαμεν, αλλά πρέπει εκεί ύψηλά νά αναγραφώσι τή όνόματά των.

Τό Πέτα και τό Κομπότι έποτίσθησαν με αίμα Έλληνικόν και κατά τήν άτυχή άπέπειραν έπαναστάσεως του 1854. Εκείθεν διέρχεται ή άγουσα εις Άρταν και εις Ιωάννινα όδός. Τό ήμισυ του δρόμου έγινετο. Η Άρτα είναι έλευθερά. Είθε νά μη βραδύνη και των Ιωαννίνων ή σειρά!

Η Άρτα δέν κατώρθωσεν εισέτι ν' άπεκδυθ ή τόν τύπον Τουρκικής πόλεως. Αί λιθόστρωτοι όδοί της είναι στενάι, σκοτεινάι, έλειναί. Τινές έξ αυτών έχου δηθεν πεζοδρόμια εκατέρωθεν, αλλά τόσφ ύψηλότερα τής άνωμεταξύ κοίτης προς διάβασιν των κτηνών και των ύδάτων (είτε του ουρανού, είτε και έν ταπεινότερων πη-

γών), ώστε διά νά μεταβή τις από τό έν πεζοδρόμιον εις τό άλλο, άνάγκη νά πηδήσ η τολμηρώς έντός τής αναμέσον λάσπης. Αί οικίαι έξωθεν φαίνονται ως επί τό πολύ ταπεινάι και άθλια, τό πόν δέ μαρτυρεί κατόπτωσιν και κατήφειαν. "Ηρχισαν που και που νά εύρύνωνται αι όδοί και νέα οικοδομαί ν' άνεγειρόνται, αλλά όθ παρέλθη καιρός πριν ή άλλάξη έπισθητικώς ή όψις τής πόλεως. Όπως επέλθη ριζική μεταβολή έπρεπε νά προηγηθ ή άνοικοδομήσεως κατεδάφισις. Άλλά προς τουτο άπαιτείται εύπορία, ή δέ δυστυχής Άρτα επί του παρόντος δέν εύπορεί. Οι διπλωμάται του έν Βερολίνο συνεδρίου (διά τούς όποιους δέν ήκούσθησαν εύχαι μόνον και εύλογίαι εις τή μέρη ταύτα τής Ίπείρου), ήρισαντες τόν ποταμόν Άραχθον ως τό νέον σύνορον μεταξύ των δύο επικρατειών, άπηλευθέρωσαν τήν Άρταν και άφήκαν υπό τήν Τουρκικήν κυριαρχίαν τή κτήματα των κατοίκων της. Η Τουρκική έξουσία μη όφείλουσα χάριτας, έννοείται, προς τούς Άρτηνούς δι' όσην χαράν επέδειξαν ότε έλυτρώθησαν από τούς όυχός της, άφελείται τής εύκαιρίας διά ν' άποκαταστήσ η ύσφ τό δυνατόν όγληροτέραν εις αυτούς τήν μεταβολήν των πραγμάτων. Τή διόδια και αι άστυνομικάι διατάξεις της παρεμβάλλουσι ποικίλας δυσκολίας εις τήν διάβασιν των συνόρων, οι τελωνιακοί δασμοί της άποκωθιστούν άσύμφορον τήν εξαγωγήν των προϊόντων, ώστε οι άτυχείς ιδιοκτήται ζημιούονται εάν τή μεταφέρωσιν εις Ελλάδα, δέν εύρίσκου δέν κατανάλωσιν δι' αυτ ή τή τή τουρκικά χρώματα. Προς μεγαλειότεραν έτι βλάβην τής Άρτης ή Τουρκική κυβέρνησις έπέσθησε τήν θεμελιώσιν νέας πόλεως ούχι μακράν τής άριστεράς όχθης του Άράχθου. Παρεκτός όμως Μωαμεθανικών τινων οικογενειών τής Άρτης δέν συρρέου, ως φαίνεται, εις αυτ ήν οι συνοικιστάι. Τό πρήγμα δέν είναι άξιον θαυμασμού, καθόσον ή Τουρκία φημίζεται μέχρι τουδε μάλλον διά τήν έρήμωσιν πόλεων, τήσ όποιās κατέκτησεν άμαξούσας, ή διά τήν άνέγερσιν νέων.

Άλλως, είναι έπιζόμενον ότι ή Άρτα θά ύπερνιασ η τήσ παρούσας δυσχερείας, και εάν έτι έπίκειται εις αυτ ήν μακρά περίοδος χωρισμού από τήν λοιπήν Ίπείρον. Χάρις εις τήν άνάπτυσιν τής διά θαλάσσης συγκοινωνίας και εις τήν κατασκευήν των σχεδιαγραφουμένων όδών, οι κάτοικοί της θά εύρωσι βαθμηδόν νέα στάδια ένεργείας. Η συνέχεια τής πολυχρονίου ιστορίας της βεβαίως δέν θά διακοπή.

Κατά τόν Άγγλον Leake, ή Άρτα κείται επί τής αυτ ής τοποθεσίας όπου και ή αρχαία Άμπρακία, ή πρωτεύουσα τής Ίπείρου από τήν έποχήν του Πύρρου. Μετά τήν καταστροφήν αυτ ής από τούς Μακεδόνας, άνηγέρθη νέα πόλις

ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ χώρου, ἢ δὲ νέα τῆς ὀνομασίας παράγεται ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ παρ' αὐτὴν ποταμοῦ Ἀράχθου. Δὲν ἐγγυῶμαι τὴν ἐτυμολογίαν ταύτην, ἀλλ' οὔτε ἔχω καὶ ἕλλην νὰ προτείνω. Κατὰ τὴν Βυζαντινὴν περίοδον ἡ Ἄρτα δὲν διέμεινεν ἄσημος, ἰδίως μάλιστα ἀναφαίνεται τὸ ὄνομά της εἰς τὴν ἱστορίαν περὶ τὰ τέλη, ὅποτε ἡ εἰσβολὴ τῶν Νορμανδῶν, αἱ σταυροφορίαι καὶ ὁ σχηματισμὸς τοῦ δεσποτάτου τῆς Ἠπείρου μετέτρεψαν τὰς χώρας ταύτας εἰς πεδῖον πολέμου μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως. Κατὰ τὸ 1449 ἠλώθη ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἔμεινε δ' ἔκτοτε ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν των ἐπὶ τέσσαρας ἑκατονταετηρίδας καὶ ἡμίσειαν.

Πολλὰ ἠδύνατό τις νὰ ἴδῃ καὶ νὰ ἐρευνήσῃ ἐνταῦθα. Πολλὰ σελίδες τῆς Βυζαντινῆς καὶ τῆς νεωτέρας ἡμῶν ἱστορίας δύνανται περὶ τὴν Ἄρταν νὰ μελετηθῶσι, αἱ δὲ ἐκκλησίαι της καὶ τὰ μοναστήρια τῶν περιχώρων παρέχουν ὕλην ἐνδιαφέρουσαν εἰς τοὺς ἀσχολουμένους περὶ τὴν μεσαιωνικὴν ἀρχαιολογίαν. Ἄλλ' ἡμεῖς βιαζόμεθα καὶ σπεύδομεν. Ἀφοῦ ἐπεσκέφθημεν, κατὰ καθῆκον, τὸν νομόρχον, κατοικοῦντα ἐν τῷ μέσῳ τῆς Ἰσραηλιτικῆς συνοικίας, — ὅπου, ἐν παρενθέσει, εἶδα εἰς τὰς θύρας καὶ τὰ παράθυρα ὠραιὰς Ἰουδαίας φερούσας τὰ ἑορτάσιμα των, καθὼ Σάββατον σήμερον, — περὶ ἧλθον τὴν πόλιν ὑπὸ τὴν ὄδηγίαν τοῦ φίλου δημάρχου της καὶ παρετεινάμεν τὸν περίπατον ἕως εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ.

Προτοῦ ἐξέλθωμεν τῆς πόλεως, εἰς τὸ ἄκρον αὐτῆς, ἐπεσκέφθημεν τὴν ἀρχαίαν ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας Περιορίτισσας ἢ Παρηγορήτισσας, ἐν τῶν ὠραιότερων ἐν Ἑλλάδι μνημείων τῆς Βυζαντινῆς τέχνης, ἔγον ὅμως πολλὴν ἐπισκευῆς ἀνάγκην. Δὲν λέγω περὶ τῶν ψηφιδωτῶν, τῶν ὁσίων οὔτε ἔχνος ὑπάρχει, οὔτε περὶ τῶν ἐξ ὀλοκλήρου σχεδὸν ἀπεσθεσμένων τοιχογραφιῶν, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ ληρθῇ φροντίς τις περὶ τοῦ κτιρίου αὐτοῦ, ὡς ἀνταμιωθῇ τοῦλάχιστον διότι κατάρθωσε νὰ διατηρηθῇ καὶ μετὰ τοσοῦτων αἰῶνων καταστρεπτικῆν ἀμέλειαν. Τὴν τετράγωνον ἐκκλησίαν ἐπιστέφει κεντρικὸς πυργοειδὴς τρούλλος περικυκλούμενος εἰς τὰς τέσσαρας γωνίας ὑπὸ τεσσάρων μικροτέρων τρούλλων. Δύο σειραὶ παραθύρων διπτύχων, καλοῦ Βυζαντινοῦ ῥυθμοῦ, περικυκλοῦν τὴν οἰκοδομήν. Ἡ ἄνω σειρά φωτίζει στοὰν περικυκλοῦσαν τὰς τρεῖς πλευρὰς τῆς ἐκκλησίας, ἐν εἶδει ὑπερφῶν ἀρθησος. Ἐπιγραφὴ τις παρὰ τὴν πύλην τοῦ ναοῦ φαίνεται μαρτυροῦσα ὅτι ἐκτίσθη οὗτος κατὰ τὴν ὀγδόην ἑκατονταετηρίδα, ἀλλὰ τὸ πιθανώτερον εἶναι ὅτι ἀνηγέρθη κατὰ τὴν ἑνδεκάτην ἢ δωδεκάτην, ὅποτε ἡ Ἄρτα ἤμαζε.

Τῆς αὐτῆς ἐποχῆς κτίσμα λέγεται καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ Ἀράχθου γέφυρα. Ἀνάγκη νὰ ὑποθέσωμεν

ὅτι δὲν ἐγίνετο καὶ τότε χρῆσις ἀμαξῶν εἰς τὰ μέρη ταῦτα, καθότι ἡ ἐπὶ τῆς γεφύρας διάβασις των δὲν εἶναι εὐκόλος. Ἀναβαίνει ἡ γεφυρα, ἀναβαίνει ἀποτόμως καὶ πάλιν ἀποτόμως καταβαίνει πρὸς τὴν ἀντίπεραν ὄχθην. Περὶ τῆς γεφύρας ταύτης ὑπάρχει εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ Ρασσοῦ ποίημα ἀξιοπερίεργον καὶ ὠραῖον μὴ περισυναχθὲν ὑπὸ τοῦ Gauriel.

Σαρανταπέντε μᾶστοροι κ' ἐξήντα μαθητάδες
 τρεῖς χρόνους ἐδουλεύσανε τῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι.
 Ὀλημέρις ἐπύκτανε κ' ἀπὸ βροδῦ κρεμίζεται.
 Μοιρολογοῦν οἱ μᾶστοροι καὶ κλαῖν' οἱ μαθητάδες:
 «— Ἀλλοίμονο 'ς τοὺς κόπους μας, κρῖμα 'ς τὰς δούλε-

ψαίς μας,
 ὀλημέρις νὰ χεῖζομε, τὸ βροδὺ νὰ κρεμίζεται ! »
 Καὶ τὸ Στοικεῖν ἠοικεῖται ἀπ' τὴ δεξιὰ καμῆρα :
 «— Ἄν δὲν στοιχειώσαστ' ἄνθρωπο, τοῖχος δὲν θεμελιώνει.
 Καὶ μὴ στοιχειώσαστ' ὄρσανό, μὴ ἔξω, μὴ διαβάτη,
 παρὰ τοῦ πρωτομάστορα τὴν ὄρση τὴ γυναικίνα,
 πᾶρχετ' ἀργὰ τ' ἀποταχῶ, πᾶρχετ' ἀργὰ 'ς τὸ γιῶμα.
 Τ' ἄκουσ' ὁ πρωτομάστορας καὶ τοῦ θανάτου πέφτει.
 Κάνει γραφὴ καὶ στέλνει τὴν μετὰ τοῦ πούλι τ' ἀήδονι :
 « Ἀργὰ ντυθῆ, ἀργ' ἀλλαχθῆ, ἀργὰ νὰ πάη 'ς τὸ γιῶμα,
 ἀργὰ νὰ πῆ καὶ νὰ διαθῆ τῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι. »
 Καὶ τὸ πούλι παράκουσε κ' ἀλλήλως ἐπήγε κ' εἶπε :
 « Ντύσου γοργά, γοργ' ἀλλαχθῆ, γοργὰ νὰ πάη 'ς τὸ γιῶμα,
 γοργὰ νὰ πῆ καὶ νὰ διαθῆ τῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι. »
 Νὰ τῆνε καὶ ἐξανάφανεν ἀπὸ τὴν ἀσπρη στράτα.
 Τὴν εἶδ' ὁ πρωτομάστορας, ραγίζετ' ἡ καρδιά του.
 Ἀπὸ μακρὰ τοὺς χαιρετᾶ κ' ἀπὸ μακρὰ τοὺς λέγει :
 «— Γεῖά σας, χαρὰ σας μᾶστοροι καὶ σεῖς οἱ μαθητάδες.
 Μὰ τ' ἔχει ὁ πρωτομάστορας κ' εἶν' ἔτσι χολασμένος ; »
 «— Τὸ δοχτυλίδι τῶπεσε 'ς τὴν πρώτη τὴ καμῆρα,
 Καὶ ποῖς νὰ μ'πῆ καὶ ποῖς νὰ 'βγῆ τὸ δοχτυλίδι ναῦρη ; »
 «— Μᾶστορα, μὴν πειραίνεσαι κ' ἐγὼ νὰ πῶ 'ς τὸ φέρω,
 ἐγὼ νὰ μ'πῶ κ' ἐγὼ νὰ 'βγῶ τὸ δοχτυλίδι ναῦρω. »
 Μὴδὲ καλὰ κατέθηκε, μὴδὲ 'ς τὴ μέση πῆγε :
 «— Τρέβα καλέ μ' τὴν ἄλυσο, τρέβα τὴν ἄλυσίδα,
 τ' ἔλον τὸν κόσμο ἀνάγυρα καὶ τίποτες δὲν ἦρα. »
 Ἔνας πηχάει μὲ τὸ μυστρί κ' ἄλλος μὲ τὸν ἀσβέστη,
 παίρνει κ' ὁ πρωτομάστορας καὶ ρίχνει μέγα ἄλλο.
 «— Ἀλλοίμονο 'ς τὴ μοῖρα μας, κρῖμα 'ς τὸ ριζικό μας,
 τρεῖς ἀδερφάδες ἐμάσταν κ' ἡ τρεῖς κανογραμμέναις.
 Ἡμῖς ἔχισο τὸ δούνασι κ' ἡ ἄλλη τὸν Ἀλλῶνα
 κ' ἐγὼ ἡ πλεῖο στερνότερη τῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι.
 Καθὼς τρέμ' ἡ καρδούλα μου νὰ τρέμῃ τὸ γιοφύρι,
 κ' ὡς πέτρουν τὰ μαλλᾶκια μου νὰ πέτρουν οἱ διαβάται ! »
 «— Κόρη, τὸν λόγον ἔλλαξε κ' ἄλλη κατὰρα δόσε,
 πᾶρχετ' ἀδερφάδες ἀδερφά, μὴ λάχη καὶ περᾶση. »
 Κι' αὐτὴ τὸν λόγον ἔλλαξε κ' ἄλλη κατὰρα δίνει :
 «— Σίδερο ἡ καρδούλα μου, σίδερο τὸ γιοφύρι,
 σίδερο τὰ μαλλᾶκια μου, σίδερο κ' οἱ διαβάται,
 τί ἔχω 'θερρὸ 'ς τὴν ξενιτιά, μὴ λάχη καὶ περᾶση ! »

Ἡ παράδοσις ἐπὶ τῆς ὁποίας βασιζέται ἡ ὑπόθεσις τοῦ τραγουδίου τούτου, ὅτι δηλαδὴ ἀπαιτεῖται θῦμα ἀνθρώπινον διὰ νὰ στοιχειώσων τὰ θεμέλια, δὲν συνέχεται μὲ μόνης τῆς Ἄρτης τὴν γέφυραν. Ἄλλως τε, καθὼς γνωρίζεις, τὸ ἔθιμον τῶν τοιοῦτων θυσιῶν, ὑπὸ ἡμερωτέρων ἀληθῶς μορφῆν, ἐπικρατεῖ εἰσέτι κατ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα, κ' ἐγὼ δὲ αὐτὸς ἐθυσίασα πετεινὸν εἰς τὰ θεμέλια τῆς ἐν Ἀθήναις οἰκίας μου.

Παρὰ τὴν γέφυραν, ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ, ὑπάρχει μέγας πλάτανος, ὁ πλάτανος τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Ἐκεῖ, καθήμενος ὑπὸ τὴν σκιάν τοῦ δένδρου, ἔβλεπε, λέγον, κρεμαμένους ἀπὸ τοὺς κλώνους του ἄσους κτεδινάζε

κατὰ τὰς περιουσίας του εἰς τὸν δι' ἀγρόνης θάνατον. Ἡ μνήμη τοῦ φοβεροῦ ἐκείνου ἀνθρώπου διατηρεῖται ζωηρὰ εἰσέτι κατ' ὅλας ταύτας τὰς χώρας. Σήμερον τὸ πρωὶ εἰς Λευκάδα, ἐνῶ ἐπεριμένονμεν τὴν ἔφιξιν τῆς Πάρου, μοὶ εἰδείξαν ἄντικρυ ἐπὶ τῆς Σιτερεᾶς τὸ φρούριόν του, κτισθὲν ἐκεῖ πρὸς φοβερισμὸν τῆς νήσου, τῆς ὁποίας ὤνειροπόλοι τὴν κατὰκτησιν. Εἰς Πρέβεζαν, ἀπὸ τὸ κατὰστρωμα τοῦ ἀτμοπλοίου, μοὶ εἰδείξαν τὴν ἐπαλξιν ὅπου συνήθως καθήμενος ἔβλεπε τὴν θάλασσαν, δυσαναχρητῶν ἴσως ἐκεῖ ἐτελείονε ἡ δύναμις του. Εἰς Πούνταν, εἰς Βόνιτσαν, πανταχοῦ μένουσιν εἰσέτι τὰ ἔχνη του καὶ ἡ ἐνθυμησις τοῦ ὀνόματός του. Ἦτο τύρηνος Θηριώδης, ἦτο δόλιος, ὕπουλος καὶ ἄπιστος, ἀλλὰ εἶχε τι τὸ ἀνδρικόν, τὸ ἰσχυρόν καὶ τὸ ἐπιβόλλον. Δὲν κατάρθωσε, γενόμενος θεμελιωτῆς κράτους νέου, ν' ἀποθάνῃ ἐπὶ τοῦ θρόνου μὲ τὸ στέμμα ἐπὶ κεφαλῆς, ἀλλ' ὅμως ἀποτυχὼν δὲν ἠθέλησε νὰ ἐπιζήσῃ. Τὸ τέλος τοῦ ὑπῆρξε τραγικὸν ὄσω καὶ ἡ ζωὴ του. Ζῶν ἐνέπνεε τὸν τρόμον, τὸ δὲ ὄνομά του προφέρεται εἰσέτι ὡς φόβητρον εἰς τὰς χώρας ὅπου ἔζησε καὶ ἐδέσποσε.

Ἐνῶ ἤμην ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς γεφύρας, ἐπὶ τῆς γραμμῆς ἀκριβῶς τῆς χωρίζουσας τὰ δύο διμορὰ κράτη, καὶ ἐβλέπομεν ἐκεῖθεν τὴν ὠραίαν ἀντικρυ πεδιάδα, ὑπὸ δὲ τοὺς πόδας μας τὸ ὀρηκτικὸν βεῦμα τοῦ Ἀράχθου, χωρικοὶ Ἀλβανοὶ πολυάριθμοι ἐξηγόραζον εἰς τὸ Τουρκικὸν ἄκρον τῆς γεφύρας τὴν ἄδειαν τοῦ νὰ διαβῶσιν εἰς τὸ Ἑλληνικόν. Τοὺς ἐπερίμεινα μέχρις οὗ τελειώσῃ ἡ διαπραγματεύσις. Ἦσαν Μωαμεθανοὶ καὶ δὲν αἰτίλουν Ἑλληνικά, ἐνόησαν ὅμως τὴν ἐρώτησίν μου, καὶ πηγαίνουσι ;— Βραχώρι, ἀπεκρίθησαν λακωνικῶς. — Καὶ πρὸς τί ; — Ἐκεῖ ντουλειά, παρὰς !

Τὰ δημόσια ἔργα καὶ τὰ μεγάλα ἡμερομίσθια ἐκλύουν οὐκ ὀλίγους ἐργάτας ἐκ τῆς γείτονος ἐπικρατείας. Ἄς ἔρχωνται ! Ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν πατρίδα των θὰ διηγούνται ὅτι αἰκεῖ ντουλειά, τοῦτο δὲ ἀξίζει καὶ ὠφελεῖ περισσώτερον ἴσως παρὰ πολλὰ ἄλλου εἶδους φιλελληνικὰ ἐνέργεια.

Ἀνεχωρήσαμεν ἀπὸ Ἄρταν τοσοῦτον ἀργά, ὥστε τὸ σκότος ἐπυκνώθη ἐντὸς ὀλίγου καὶ ἐφθάσαμεν νύκτα βαθεῖαν εἰς Μενίδι. Πρὸ τινων ἐτῶν θὰ διέτρεχα εἰς τοιαύτην περίστασιν τὸν κίνδυνον τοῦ νὰ σταλῇ τὸ ἐν τῶν αὐτῶν μου εἰς τὴν μητέρα μου, συνοδευόμενον μὲ τὴν αἴτησιν πληρωμῆς λύτρων ἐὰν θέλῃ καὶ τὸ ἐπίλοιπον τοῦ ἀτόμου μου, ἀλλ' ἀπόψε οὐδεμίαν ἀνησυχίαν εἶχα διὰ τὰ αὐτῆς μου καὶ τὰ ἔτριβα ἀμερίμως εἰς τὰ σκληρὰ νῦτα τῆς ἀνοικτῆς ἀμάξης, ἐνῶ οἱ συνοδοιπόροι μου εἶδον διὰ τῶν ἐρωτήσεών των ὕλην καὶ ἀφορμὴν ἡμιλίας εἰς τὸν ἀμαξηλάτην μας. Ὀνομάζεται Ἰωάννης Κακός, ἀλλὰ δύνα-

μαι νὰ βεβαιώσω ὅτι τὸ κατ' ἡμᾶς τὸν ἀδικεῖ, καὶ πολὺ, τὸ ὄνομά του. Εἶναι Μεσολογγίτης καυχᾶται δὲ ἐπὶ αὐτῆς πρώτος εἰσήγαγε τὰς ἀμάξας εἰς τὴν πατρίδα του. Προτοῦ εἰσέτι ἀποπερατωθῇ ἡ μεταξὺ Μεσολογγίου καὶ Ἀργυρίου ὁδός, ἠγόρασεν εἰς Πάτρας παλαιὰν ἀμαξάν καὶ τὴν μετέφερον εἰς Μεσολόγγι. Τώρα τὰς ἔχει τέσσαρας, ἀλλὰ μὴ ἀρκούμενος εἰς τὰ παρόντα, ἦλθεν εἰς Ἄρταν μὲ δύο ἀμάξας του ἀμα ἐχαράχθη ἡ ἀπὸ Μενίδι ὁδός, ὥστε καὶ ἐνταῦθα ὑπῆρξεν ὁ πρώτος εἰσπαγωγὸς ὄχημάτων. Εἰς τὸ εἶδος του εἶναι ἀπόστολος πολιτισμοῦ ὁ καλὸς οὗτος Κακός. Οἱ φίλοι μου ἀπεφάσισαν ὅτι πρέπει νὰ τῷ δοθῇ ὁ σταυρὸς τοῦ Σωτῆρος. Δὲν εἶπεν ὅχι ὁ Κακός, — ἀλλ' οὐτ' ἐγὼ.

Διανυκτερεύομεν ἐπὶ τῆς Πάρου εἰς Μενίδι. Ἀφῶν τὸ πρωὶ ἐπιστρέφωμεν εἰς Πρέβεζαν, ὅπου θὰ διέλθωμεν τὴν ἡμέραν τῆς Κυριακῆς.

[Ἔπεται συνέχεια]

A. ΒΙΝΕΛΛΕ

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ

(Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ.—Μετᾶφρασις Α. Β.)

Συνέχεια καὶ τέλος.

Δὲν ὑπῆρξεν εὐκόλον νὰ πεισθῇ ἡ οἰκογένεια νὰ καταλίπῃ τὴν στέγην της ἐπὶ τινος ὠρας. Σπανίως που παρέχει ἄσυλον ὁ δυσχεῖμερος ἐκεῖνος τόπος, τὰ δὲ ποίμνια, μόνος τῶν κατοίκων πόρος, ὀλίγον ἀφίνουσιν εἰς αὐτοὺς ἐλευθέρων χώρων ἐν ταῖς καλύβαις αὐτῶν. Ἐχουσι δὲ οὕτω ἰδίως φήμην τραχύτητος καὶ ἀφιλοξενίας, χρονολογούμενης ἀπὸ τοῦ φόνου τοῦ γεωμέτρου ὁ ἀπέστειλεν ὁ Κασίνης ἵνα μετρήσῃ τὸ Μεζέγκον, καὶ ὅστις ὑπέληφθη ὡς μάγος. Μετεβλήθησαν ἔκτοτε πολὺ, καὶ φαίνονται προσηνέστεροι σήμερον, ἀλλ' ὁ βίος αὐτῶν εἶνε πάντοτε βίος βαθυτάτης πενίας, καίτοι ἐμπορεῦνται καὶ κτήνη τρέφουσι λαμπρὰ καὶ ἀνταλλακτικὰ προϊόντα ἔχουσι ἱκανῶς ἄφθονα. Δυστυχῶς ἡ τραχύτης τοῦ κλίματος καὶ ἡ ἀπομόνωσις τῆς ἀγρίας αὐτῶν χώρας μετεδόθησαν καὶ εἰς τὸ αἷμα καὶ εἰς τὸ πνεῦμα των.

Τὸ καταλειφθὲν τέλος εἰς τὸν Περὰκ δαμάτιον, ὅπερ ἀπετέλει μετὰ τοῦ σταύλου ὀλόκληρον τὸ οἶκημα, ἦτο πολὺ μικρόν καὶ μόλις διάφορον τοῦ κελτικῷ σπηλαιῶ τῆς γραικίας τοῦ Ἑσπαλά. Ὁ καπνὸς ἐξήρχετο ἄλλος μὲν διὰ τῆς καπνοδόχου, ἄλλος δὲ δι' εὐρείας ὀπῆς χαινούσης πλαγίας ἐν τῷ τοίχῳ. Δύο κλῖναι, ἄμωιαι πρὸς κίβωτια, ἐδέχοντο—ἀκατανόητον εἶπειν—δύο κληρον ἐξαμελῆ οἰκογένειαν. Τὸ ἐδάφος ἦτο βρά-

χος γυμνός· πλησίον δὲ συνηγελάζοντο ἀνέτως ἀγελάδες, αἴγες, πρόβατα καὶ ὄρνιθες.

Ὁ Περὰν ἠπλώσε πανταχοῦ καθαρόν ἄχυρον, ἐπορηθεύθη ξύλα, ἠρέυνησεν ἐν τῷ ἐρμαρίῳ, εὐρε τὸν ἄρτον, καὶ ἠγάγκασε τὴν Καρολίαν νὰ φάγη καὶ ν' ἀναπαυθῆ. Ὁ μαρκήσιος ἐκέλευεν αὐτὴν διὰ τοῦ βλέμματός νὰ σκαφθῆ περὶ ἐαυτῆς, διότι ἐκείνη δὲν ἐτόλμα νὰ τὸν ἀφήσῃ βῆμα, κ' ἐκράτει πάντοτε τὰς χεῖράς του διὰ τῶν χειρῶν της. "Ἦθελε νὰ τῆς ἠμιλήσῃ, καὶ ἠδύνατο ἡδῆ νὰ τὸ κάμῃ· δὲν ἐτόλμα ἐν τούτοις νὰ ἐπιπλῆξεν. Ἐφοβείτο μὴ τὸν ἐγκαταλείψῃ ἅμα ὡς ἐβλεπεν ὅτι ἐκεῖνος ἐγνώριζε τὸν ἔρωτά της. Ἐπειτα τὸν ἐστενωχώρει καὶ ὁ Περὰν φοβερὰ. Δὲν ἐνόησε τί μέρος ἐπαίξεν ἡ ἀγροτική ἐκείνη Πρόνοια, ἣτις, ἀγρυπνοῦσα ἐπὶ τῆς Καρολίνας, εἶχε φανῆ τοσοῦτον πείσμων καὶ σκληρὰ πρὸς αὐτὸν, καὶ τῷ ἐδείκνυε τότε πάλιν τοσαύτην μέριμναν καὶ ἀφοσίωσιν. Τέλος ὁ Περὰν ἐξῆλθε. Δὲν ἠδύνατο νὰ λησμονήσῃ τὸν ταλαίπωρον ἵππον του, ὃν μετενόησε πικρῶς ὅτι εἶχε κακομεταχειρισθῆ, καὶ ἠναγκάσθη κατὰ τὴν ἀφιξίν του νὰ ἐμπιστευθῆ εἰς ξένην φροντίδα.

— Καρολίνα, εἶπεν ὁ μαρκήσιος, ἀφοῦ ἐκάθισεν ἐπὶ τινος σκάμνου στηριζόμενος ἐπὶ τοῦ βραχίονος τῆς φίλης του, εἶχα πολλὰ νὰ σὰς εἰπῶ, ἀλλὰ δὲν ἔχω τὸ λογικόν μου... ἀληθῶς δὲν τὸ ἔχω, καὶ φοβοῦμαι μήπως σὰς ἠμιλῶ παραληρῶν. Συγχωρήσατέ με, εἴμ' εὐτυχῆς... εὐτυχῆς ὅτι σὰς βλέπω, ὅτι σὰς αἰσθάνομαι ἐκεῖ ἐμπρὸς μου, ἐξερχόμενος καὶ πάλιν ἀπὸ τῆς ἀγκάλης τοῦ θανάτου. Ἀλλὰ δὲν σὰς ἐνοχλῶ πλέον. Θεέ μου! τί βάρος ὑπῆρξα εἰς τὴν ζωὴν σας! Τοῦ λοιποῦ δὲν θὰ γείνη πλέον... αὐτὸ ἦτο τυχερόν, ἀνοησία, ἀφροσύνη μου· ἀλλ' ἦτο δυνατόν ν' ἀνεχθῶ νὰ σὰς χάσω καὶ πάλιν; Δὲν ἠξέυρετε, οὐδὲ θὰ μάθετε ποτέ... ὄχι, δὲν ἠξέυρετε τίποτε, δὲν ἐνοήσατε τί εἴσθε δι' ἐμέ, οὐδὲ θὰ θελήσατε ἴσως ποτέ νὰ τὸ ἐνοήσατε! Αὔριον ἴσως θὰ μὲ φύγετε πάλιν. Καὶ διατί, θεέ μου;... Ἰδοῦ, ἀναγνώσατε, προσέθηκεν ἀναζητῶν εἰς τα θυλάκιά του καὶ ἐγχειρίζων εἰς αὐτὴν τὸ συντεθειμένον ἐκεῖνο φύλλον τῆς ἐπιστολῆς, ἣν εἶχεν ἀρχίσει γράφων ἐν Δαντρικῇ τὴν αὐτὴν ἐκείνην πρῶταν. Εἶνε ἴσως δυσανάγνωστον πλέον ἢ βροχή, ἢ χιών...

— Ὅχι, εἶπεν ἡ Καρολίνα κλίνουσα πρὸς τὴν ἐστίαν ἀναγινώσκω... ἀναγινώσκω κάλλιστα... καὶ ἐνοῶ! Ἦξευρά, εἶχα μαντεύσει, καὶ δέχομαι... Ἦτον ἐπιθυμία τῆς καρδίας μου, ὄνειρον τοῦ βίου μου! Μήπως δὲν σὰς ἀνήκουσιν καὶ ἡ ζωὴ μου καὶ ἡ καρδία μου;

— Ὅχι δυστυχῶς ἀκόμη· ἀλλ' ἐν ἠθέλατε νὰ ἔχετε πίστιν εἰς ἐμέ...

— Μὴ κουράζεσθε νὰ ἠμιλήτε διὰ νὰ μὲ πείσετε, εἶπεν ἡ Καρολίνα ἐντόνωσ. Ἐχω πίστιν

εἰς σὰς, ἀλλ' ὄχι καὶ εἰς τὴν τύχην μου. Καὶ ὅμως τὴν δέχομαι παρ' ὑμῶν, ὅποιαν σεῖς τὴν θέλετε. Κακὴ ἢ καλὴ, θὰ μοῦ εἶνε προσφιλέως, ἀφοῦ οὐδέμιαν ἄλλην δύναμαι νὰ δεχθῶ. Ἀκούσατέ με, ἀκούσατέ με... δὲν ἔχω ἴσως παρ' αὐτὴν μόνην τὴν στιγμὴν διὰ νὰ σὰς τὰ εἰπῶ αὐτά. Δὲν ἠξέυρω τί ἔχει ἐτι νὰ ὑποστῆ ἡ συνείδησίς σας καὶ ἡ συνείδησίς μου. Ἦξεύρω ὅτι ἡ μήτηρ σας εἶνε ἀμείλικτος, ἠσθάνθη τὴν παγεράν της περιφρόνησιν, καὶ οὐδὲν ἔχομεν νὰ ἐλπίσωμεν παρὰ θεοῦ, ἐν τῆς σπαραξίωμεν τὴν καρδίαν. Πρέπει λοιπὸν νὰ ὑποταχθῶμεν... διὰ πάντοτε! Σεῖς τὸ εἶπατε. Ὅστις θέλει νὰ πλάσῃ εὐτυχίαν διὰ τῆς ἀπωλείας τῆς μητρὸς του, πλάττει εὐτυχίαν δι' ἐγκλήματος, καὶ τοιαύτη εὐτυχία εἶνε κατὰρατος. Ἡμεῖς αὐτοὶ θὰ τὴν καταρῶμεθα.

— Διατί μοῦ τὰ ἐνθυμίζετε ὅλ' αὐτά; εἶπεν ἀλγεινῶς ὁ μαρκήσιος· δὲν τὰ γνωρίζω; Ἀλλὰ σεῖς νομίζετε ἀδύνατον νὰ μεταβάλλῃ φρόνημα ἡ μήτηρ μου, κ' ἐξ αὐτοῦ βλέπω ὅτι δὲν θέλετε νὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ ἐργασθῶ πρὸς τοῦτο, καὶ ὅτι ὁ οἶκτος μόνον...

— Δὲν βλέπετε τίποτε, ἀνέκραξεν ἡ Καρολίνα, κλείουσα τὸ στόμα του διὰ τῆς χειρὸς της, δὲν βλέπετε τίποτε, ἀφοῦ δὲν βλέπετε ὅτι σὰς ἀγαπῶ.

— Ὡ, θεέ μου! εἶπεν ὁ μαρκήσιος, πίπτων ἠρέμα εἰς τοὺς πόδας της, εἶπέτε το πάλιν! Φοβοῦμαι μὴ ὄνειρεύομαι! Πρῶτην φοράν τὸ λέγετε· ἐνόμίζα ὅτι τὸ εἶχα μαντεύσει, καὶ ὅμως δὲν τολμῶ νὰ τὸ πιστεύσω... Εἶπέτε το, εἶπέτε το, καὶ ἄς ἀποθάνω ἔπειτα!

— Ναι, σὰς ἀγαπῶ περισσότερο τῆς ζωῆς μου, ἀπήνησεν ἐκείνη, ὀλίγουσα ἐπὶ τοῦ στήθους της τὸ εὐγενές ἐκεῖνο μέτωπον, τὸ ἐγκλεισθὲν ψυχὴν τόσῃ ἀληθῆ καὶ τόσῃ μεγάλῃ. Σὰς ἀγαπῶ περισσότερο τῆς ὑπερηφανείας μου, περισσότερο τῆς τιμῆς μου! Δὲν ἠθέλησα ἐπὶ μακρὸν νὰ τὸ ὁμολογήσω εἰς τὸν ἑαυτόν μου, δὲν τὸ ὁμολόγησα πρὸς τὸν θεόν, κ' ἐψευδάμην καὶ πρὸς τὸν θεόν καὶ πρὸς τὸν ἑαυτόν μου. Τέλος πάντων τὸ ἐνόησα καὶ ἐφύγα ἐκ δειλίας, ἐξ ἀδυναμίας! Ἠσθάνομην ὅτι ἤμην χαμένη... καὶ εἶμαι. Ἀλλὰ τί σημαίνει αὐτὸ ἐπὶ τέλους; Περὶ ἐμοῦ μόνον πρόκειται. Ἐνόσῃ ἠλπίζα ὅτι ἠδύναμην νὰ λησμονηθῶ, ἠδύναμην καὶ νὰ παλαιίσω. Ἀλλὰ μ' ἀγαπάτε πολύ, τὸ βλέπω, καὶ θ' ἀποθάνετε ἐν σὰς ἀφήσω. Σὰς ἐνόμισα νεκρόν, πρὸ τινων ὄρων, καὶ τότε εἶδα σαφῶς τί συνέβαινε. Ἐγὼ σὰς εἶχα φανεύσει. Ἦδύναμην νὰ σὰς κάμω νὰ ζήσετε, σὰς τὸ εὐγενέστατον καὶ κάλλιστον τῶν ὄντων, καὶ σὰς ἐθυσίαζα εἰς ἀνόητον σεβασμὸν πρὸς ἐμὲ αὐτὴν! Καὶ τί εἶμ' ἐγὼ λοιπόν, ὡστε νὰ σὰς ἀφήσω ν' ἀποθάνετε, ὅταν οὐδὲν εἶνε δι' ἐμὲ πᾶν ὅτι δὲν εἶνε ἰδική σας ἐκτίμησις; Ὅχι, ὄχι, ἀρκετὰ ἐπάλασσα, ἀρκετὰ ὑπῆρξα ὑπερήφα-

νος καὶ σκληρὰ, ἀρκετὰ ὑπερέρατε ἐξ αἰτίας μου. Σὰς ἀγαπῶ, ἀκούετε; Δὲν θέλω νὰ γείνω σύζυγός σας, διότι θὰ σὰς ἐγένων ἀλγεινὰς τύψεις συνειδήσεως καὶ ὀδύνας ἀνάτατος· ἀλλὰ θὰ γείνω φίλη σας, δούλη σας, μήτηρ τοῦ τέκνου σας, συντροφός σας κρυφία καὶ πιστὴ! Ὁ θεὸς θεωρηθῶ ὡς ἐρωμένη σας, ὡς ἀληθῆς μήτηρ τοῦ Διδιῆ ἴσως! Ἀδιάφορον! τὸ δέχομαι. Δέχομαι τὴν περιφρόνησιν τὴν ὅποιαν τόσον ἐφοβήθη, καὶ νομίζω ὅτι αἰσθητῶς κύλιξ πικρίας προσηρομένη ἀπὸ σὰς θὰ μοῦ δώσει νέαν ζωὴν!

— Ὡ εὐγενῆς καρδιά! τρεῖς ἀγία ψυχὴ! ἐφώνησεν ὁ μαρκήσιος. Κ' ἐγὼ τὴν δέχομαι τὴν ὑπεράνθρωπον αὐτὴν σου θυσίαν. Μὴ μὲ καταφρονεῖς διὰ τοῦτο, εἶμαι ἄξιός τῆς θυσίας σου καὶ ταχέως θὰ θέσω τέρμα εἰς αὐτὴν. Ναι, ναι, θὰ κάμω θαύματα! Γνωρίζω ὅτι ἔχω τότε τὴν δύναμιν! Ἡ μήτηρ μου θὰ ἐνδώσῃ χωρὶς λύπην. Αἰσθάνομαι ἐδῶ, εἰς τὴν καρδίαν μου φλόγα πίστεως καὶ ὀησαυρούς παιθούς! Ἀλλὰ καὶ ἐν ὁ κότμος; δλοκλήρος ἠγείροτο νὰ σὲ καταρασθῆ, σὲ ἀδελφὴν μου, καὶ κόρην μου, ἄγιαν μου συντροφον, φίλην μου λατρευτὴν, δι' ἐμὲ θὰ ἦσαι ἐτι μεγαλειτέρα καὶ ὑψηλοτέρα, κ' ἐγὼ θὰ εἶμ' ἐτι μᾶλλον ὑπερήφανος ὅτι σὲ ἐξέλεξα. Καὶ τί εἶνε ὁ κόσμος, τί εἶνε ἡ κοινὴ γνώμη δι' ἄνθρωπον ὅστις ἐβολιδόσκησεν τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ παρόντος, τὰ μυστήρια τοῦ ἐγώσμου των καὶ τὴν οὐδαμινότητα τῆς κακῆς των πίστεως; Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς γνωρίζει κάλλιστα, ὅτι ἐν παντὶ χρόνῳ ἀντὶ μίας ἐπιπλοῦσης ἀληθείας μυρία ἄλλα καταποντίζονται καὶ προσηλακίζονται! Γνωρίζει ὅτι τὰ κάλλιστα καὶ εὐγενέστατα τῶν ὄντων ἐβάδισαν ἐπὶ τὰ ἔγχα τοῦ Χριστοῦ διὰ τῆς ἀκανθώδους τρίβου τῶν αἰκιῶν καὶ τῶν ὕβρεων. Ἐστω! Ὁ βραδισόμενος αὐτὴν καὶ ἡμεῖς ἐν ἀνάγκῃ, καὶ ὁ ἔρωσ θὰ καταστήσῃ ἡμᾶς ἀναίσθητους εἰς πᾶσαν ἀνανδρον προσβολήν. Ὡ, περὶ τοῦτου σοῦ ἐγγυῶμαι, καὶ εἰς τὸ πείσμα πάσης ἀπειλῆς τῆς ἀνθρωπίνης μου μοίρας, δύναμαι νὰ σοῦ βρασιθῶ ὅτι θ' ἀγαπᾶσαι, καὶ ὅτι ἐπομένως θὰ ἦσαι εὐτυχῆς! Μὲ γνωρίζεις σύ, σκληρὰ, ἣτις μ' ἐφευγες κλείουσα τοὺς ὀφθαλμούς· Ἦξευρες ὅτι ὅλη ἡ ζωὴ μου καὶ ὅλη μου ἡ ψυχὴ οὐδὲν ἄλλο ἦτο ἢ ἔρωσ! Ἦξευρες, ὅτι καὶ τὴν ἀληθεῖαν ἀναζητῶν τὴν ἀνεζήτουν ἐξ ἔρωτος πρὸς τὴν ἀλήθειαν, καὶ ὄχι χάριν τῆς ματαιῆς δόξης τοῦ νὰ τὴν ἀνακηρύξω! Δὲν εἶμαι σοφός ἐγὼ, οὐδὲ συγγραφεὺς εἶμαι! Εἶμαι εἰς ἀγνωστος, παρερχόμενος ἐκουσίως ἐγγὺς τῆς τύχης καὶ τοῦ καπνοῦ, μαχόμενος ἰδίᾳ καὶ ἐν τῷ σκότει, ὄχι ἐξ ἐλλείψεως γεννιότητος, ἀλλ' ἐκ φόβου μὴ πληγώσω ἐν μέσῳ τῆς συμπλοκῆς τὴν μητέρα μου καὶ τὸν ἀδελφόν μου. Ἐμείνα οὕτω ἀφανῆς χωρὶς ἡ φιλοτιμία μου νὰ βαρβουμήσῃ. Ἠσθάνο-

μην ὅτι ἡ καρδία μου δὲν εἶχεν ἀνάγκην λιθά-νου ἀλλὰ ἔρωτος. Πᾶσαι αἱ ἀμετροὶ αὐτῶν ματαιότη-τες, ἡ φιλαρχία των, ἡ πλουτομανία των, ὁ τῆς ἐπιδείξεως ἔρωσ των... τί μ' ἐμελόν ἐμέ; Τοιαῦτα ἀθύρματα δὲν μὲ διεσκέδαζον. Ἐγὼ ἤμην ἀπλούς ἄνθρωπος ἀγαπῶν ἰδέαν, παιδίον ἀφελές ὑπερ ἐζήτει τὸν ἔρωτα καὶ τὸν ἠσθάνετο ζῶντα ἐντός του, πολὺ πρὶν συναντήσῃ ἐκείνην ἣτις ἐμελλε ν' ἀναπτύξῃ τὴν δύναμιν του. Ἐσιώπων, διότι ἐγνωρίζον ὅτι θὰ ἐγλευαζόμην· καὶ θὰ μοῦ ἦτο μὲν ἀδιάφορος ἡ χλεύη, ἀλλὰ θὰ μ' ἐπροξένοιε ὀδύνην ὡς ὕβρις κατὰ τῆς ἱεράς καὶ ἐνδομύχου μου ὀρησκείας! Ἀπαξ μόνον, ἀπαξ κατὰ τὴν ζωὴν μου... — Ὁ θεὸς σοῦ τὸ διηγηθῶ αὐτό, Καρολίνα,—ἠγάπησα...

— Μὴ μοῦ τὸ διηγεῖσαι! ἀνέκραξεν ἐκείνη· δὲν θέλω νὰ μάθω τίποτε.

— Τούναντίον πρέπει νὰ τὰ μάθης ὅλα. Ἦτο ἀγαθὴ καὶ γλυκεῖα, καὶ ἡ μνήμη μου τὴν σέβεται ἀκόμη καὶ τὴν εὐλογεῖ ἐν τῷ τάφῳ. Ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ μ' ἀγαπήσῃ. Ἐπταετηρὴ ἡ μοῖρα της καὶ ὄχι αὐτῆ. Διόλου δὲν μέμφομαι ἐκείνην ἐμὲ αὐτὸν μέμφομαι. Πολὺ ἐμίσησα κ' ἐτυράννησα ἐμαυτὸν ὅτι ὑπέκυφα εἰς πάθος, τὸ ὅποιον οὔτε ἐπιτετραμμένον ἦτο οὔτε κἂν ἀμοιβαῖον. Δὲν συνδιηλλάγην μετὰ τῆς ζωῆς, εἴμῃ ὅτε εἶδα ἀνοήτῳτα ἐπὶ σοῦ τὸν ὀραϊότατον καὶ ἀγνότατον τύπον τοῦ βίου. Ἐνόησα τότε διατί ἐγενήθη ἐν δακρύοις, διατί προσηρομὸς μου ἦτο ν' ἀγαπήσω, καὶ ν' ἀγαπήσω προῦτως καὶ κακῶς καὶ ἐν ἀμαρτίᾳ, ἐπικαλούμενος πάντοτε τὸ ὄνειρον καὶ διώκων τὸν ἰδεώδη σκοπὸν τοῦ βίου μου. Τώρα αἰσθάνομαι ὅτι ἀνεγεννήθη καὶ εἰσῆθην. Αἰσθάνομαι ὅτι ἡ ὑπαρξίς μου θ' ἀνεύρη τὴν ἰσορροπίαν της, ἡ νεότης μου τὰς ἐλπίδας αὐτῆς καὶ ἡ καρδία μου τὴν φυσικὴν της τροφήν. Ἐχε πίστιν εἰς ἐμέ, σὺ τὴν ὅποιαν μ' ἀπέστειλεν ὁ θεός! Γνωρίζεις ὅτι μὰς ἐπλάσε τὸν ἐνα διὰ τὸν ἄλλον. Τὸ ἠσθάνησεν μυριάκις, χωρὶς νὰ θέλῃς, ὅτι εἶχομεν μίαν ψυχὴν καὶ ἐν πνεῦμα, ὅτι ἠγαπῶμεν τὰς αὐτὰς ἰδέας, τὰς αὐτὰς τέχνας, τὰ αὐτὰ ὀνόματα, τὰ αὐτὰ ὄντα καὶ τὰ αὐτὰ πράγματα, χωρὶς ποτέ νὰ ἐπιδράσῃ ὁ εἰς ἐπὶ τοῦ ἄλλου, εἴμῃ πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ ὑπάρχοντος ἐντός τῆς ψυχῆς ἡμῶν, πρὸς γομητοποίησιν τοῦ σπέρματος τῶν ἐνδομύχων ὁρμῶν τῆς καρδίας μας. Ἀχ, ἐνθυμήσου, Καρολίνα, ἐνθυμήσου τὸ Σεβῆλ, καὶ τοὺς εὐηλίους περιπάτους μας ἐντός τῆς κοιλάδος, καὶ τὰς δροσερὰς ὕρας τὰς ὅποιαις δεήγομεν εἰς τὴν βιβλιοθήκην, ὅτε ἐπανηγύριζες δι' ἀνοστολιστῶν δοχείων τὴν μυστηριώδη ἐνωσιν τῶν ψυχῶν ἡμῶν. Δὲν συνέδεσαν ἄλλον γάμον συναπτόμενοι πᾶσαν πρῶταν αἱ χεῖρες μας; Τὸ πρῶτον ἡμῶν βλέμμα δὲν παρέδιδεν ἀνεπιστρεπτεῖ ἐκαστον ἡμῶν εἰς τὸν ἄλλον; Καὶ

δλα ταῦτα θ' ἀπολεσθῶν, θὰ σθεσθῶν διὰ παντός; Ἐσκέφθης σύ, καὶ πρὸς στιγμὴν, ὅτι ἡ ζωὴ αὐτὴ ἦτο δυνατὸν νὰ τελειώσῃ, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, χωρὶς φῶς καὶ ἀέρα τοῦ λοιποῦ, ἠδύνατο νὰ ζήσῃ χωρὶς σέ καὶ θὰ συγκατένευε νὰ πέσῃ καὶ πάλιν εἰς τὸ μηδέν; Ὁχι, ὄχι, δὲν τὸ ἐπίστευσε! Ὁ ἄνθρωπος αὐτός θὰ σέ παρακολουθεῖ εἰς τὸ ζῆλον τοῦ κόσμου, θὰ ἐβάδιζεν ἐπὶ τῶν πάγων, καὶ διὰ πυρός καὶ ὕδατος, ἵνα σ' ἐπανεύρῃ. Καὶ ὅταν μὲ ἀφινεσὶ σήμερον ὀνήσκοντα ἐντὸς τῆς χιόνης, δὲν ἠσθάνεσο ὅτι ἡ ψυχὴ μου, χωριζομένη ἀπ' ἐμοῦ, σέ παρακολουθεῖ ἔτι ὡς ἀπελιπὸ φάσμα διὰ μέσου τῆς καταιγίδος;

— Ἀκουσέ τον, ἀκουσέ τον! εἶπεν ἡ Καρολίνα πρὸς τὸν Περὰκ, ὅστις εἶχεν ἐπανέλθει κ' ἰθεώρει κατάπληκτος τὸν μαρκησίον ἐξημμένον καὶ μεταμορφωμένον ὑπὸ τοῦ πάθους. Ἀκουσε τί μοῦ λέγει, καὶ μὴ ἀπορεῖς πλέον ὅτι τὸν ἀγαπῶ περισσότερο ἀπὸ ἐμὲ τὴν ἰδίαν. Μὴ τρομάξῃς, μὴν ἀδημονῆς, μὴ φεύγῃς καὶ μὰς οἰκτείρης. Μείνε πλησίον μας καὶ ἰδὲ ὅτι εἴμεθα εὐτυχεῖς! Ἡ παρυσία γέροντος ἀγίου ὡς σύ δὲν μὰς στενοχωρεῖ. Δὲν θὰ μὰς ἐνοήσῃς ἴσως, σὺ ὅστις τίποτε δὲν νομίζεις ἀνώτερον τοῦ καθήκοντος, τὸ ὅποιον ἐνόουν κ' ἐγὼ χθὲς ἀλλὰ δὲν παραδέχομαι πλέον σήμερον. Ἀλλὰ, χωρὶς νὰ θέλῃς, θὰ μ' εὐλογῆσῃς πάλιν καὶ θὰ μ' ἀγαπήσῃς, διότι θὰ αἰσθανθῆς τὴν δύναμιν καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ, ὅστις εἶνε ὑπέρτερος τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, καὶ εἰς τὸν ὅποιον ὁ θεὸς μόνον τὴν ἀλήθειαν δύναται νὰ ἐμπνεύσῃ. Ναί, τὸν ἀγαπῶ... σ' ἀγαπῶ, σέ τὸν ὅποιον ὀλίγου ἔλειψε νὰ χάσῃ σήμερον, καὶ δὲν θὰ σ' ἀφήσω πλέον, καὶ θὰ σ' ἀκολουθῆσαι παντοῦ. Τὸ τέκνον σου θὰ γείνη τέκνον μου, ὡς ἡ πατρίς σου εἶνε πατρίς μου, ὡς ἡ πίστις σου πίστις μου. Δὲν ἔχω τιμὴν ἄλλην εἰς τοῦτον τὸν κόσμον οὐδὲ ἀρετὴν ἄλλην ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, εἰμὴ νὰ σέ ἀγαπῶ, νὰ σέ ὑπηρετῶ καὶ νὰ σέ παρηγορῶ.

Ὁ Κ. Βιλλεμέρ ἦτο ὄρθιος καὶ ἠκτινοβόλει ἐκ χαρᾶς ἀγνῆς, ἥτις ἐθάμβου μὲν ἀλλὰ δὲν ἐτρόμαξε τὴν Καρολίαν. Κατὰ τὴν ἐνθεον ἐκείνην στιγμὴν οὐδεμία ἦτο δυνατὴ ταραχὴ αἰσθήσεων. Ἐθλίβεν αὐτὴν ἐκεῖνος ἐπὶ τοῦ στήθους του, μετὰ τῆς ἀγιότητος ἐκείνης τῆς πατρικῆς στοργῆς, ἣν εἶχεν ἐν τῇ καρδίᾳ του, καὶ ἦν ἐξήγειρε τὸ ἔμφυτον αἰσθημα τῆς ἰσχυρᾶς του προστασίας, —δικαίωμα μεγάλης διανοίας ἐπὶ μεγάλης καρδίας, ψυχῆς ὑπερτέρας ἐπὶ ψυχῆς ἀνωφθίσις ἴσα πρὸς αὐτὴν διὰ τοῦ ἔρωτος.

Οὐδ' ἐσυλλογίζοντο κἄν, ἂν τὸ πάθος ἤθελε ποτε παρασύρει αὐτούς πέραν τῆς αἰθερίας ἐκείνης διαχύσεως. Πρέπει δὲ νὰ λεχθῆ πρὸς ἐπαινόν των, ὅτι ἠσθάνοντο τὴν ἀπειρον συγκίνησιν φιλίας ἐνθουσιώδους μὲν ἀλλ' ἀφελούς καὶ βα-

θείας, πρὸ πάσης ἄλλης μέθης, καὶ ὅτι ὁ σκοπὸς τοῦ μέλλοντος αὐτῶν συνεκεντροῦτο τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐν ταῖς ψυχαῖς ἀμφοτέρων εἰς τοῦτο καὶ μόνον: νὰ μὴ χωρισθῶσι πλέον.

ΚΣΤ'

Ἐνῶ περὶ τὴν τετάρτην ὥραν ἡ ἐπελοῦσα αἰθρία ἐπέτρεπεν εἰς τὸν Περὰκ νὰ παρασκευάσῃ τὰ τῆς ἐπιστροφῆς, νὰ μισθώσῃ ἄλλο ἀμάξιον πλήρες ἀχύρου καὶ σκεπασμάτων, καὶ βουὴν καὶ βουκόλον ἐπιτήθειον, ἵνα φθάσῃ εἰς τὸ Λωσὸν πρὸ τῆς νυκτός, ἡ νεαρὰ καὶ ὠραία δούκισσα Ἀλερία, φέρουσα ἐσθλὴτα ἐξ ὕδατος μεταξωτοῦ καὶ τοὺς βραχιόνας αὐτῆς κοσμοῦσα διὰ πολυτίμων ἀναγλυφῶν λίθων, εἰσῆρχετο εἰς τὰ δώματα τῆς πενθερᾶς τῆς, ἐν Μιωθερός, καταλείπουσα τὸν σύζυγον αὐτῆς καὶ τὴν Κ. Δαργλάδ συνομιλοῦντας φιλικώτατα ἐντὸς μεγαλοπρεποῦς αἰθούρας.

Ἡ Ἀρτεμις εἶχεν ἦθος χαρᾶς καὶ θριαμβίου, ὅπερ ἐξέπληξε τὴν Μαρκησίαν.

— Λοιπόν, ἀγάπη μου! τί εἶνε; Μήπως ἐπέστρεψεν ὁ ἄλλος μου υἱός;

— Ὁ ἀπανέλιθρ ἐντὸς ὀλίγου! ἀπήντησεν ἡ δούκισσα. Σὰς τὸ ὑπεσχέθημεν καὶ ἤξευρετε ὅτι δὲν εἴμεθα ἀνήσυχτοι. Ὁ ἀδελφός του ἤξευρε ποῦ εἶνε καὶ ἐγγυᾶται ὅτι θὰ τὸν ἐπανιδώμεν εἰς τὸ τέλος τῆς ἐβδομάδος. Δι' αὐτό, βλέπετε, εἴμαι πολὺ εὐθυμος... καὶ πολὺ πολὺ εὐτυχῆς... Αὐτὴ ἡ μικρὰ κυρία Δαργλάδ εἶνε χαριτωμένη!... Αὐτὴ, ἀγαπητὴ μου μαμά, μὲ κάμνει εὐτυχῆ.

— Ὡ, . . . ἀστειεύεσαι, ὑποκρίτρια! Δὲν ἠμπορεῖς νὰ τὴν ὑποφέρῃς. Τί τὴν ἔφερες ἐδῶ; Ἐγὼ δὲν τὸ ἐζήτησα· ἐκτός σου, κανεὶς ἄλλος δὲν ἠμπορεῖ νὰ μὲ διασκεδάσῃ.

— Κ' ἐγὼ δι' αὐτὸ ἦλλα, ὑπέλαβεν ἡ Ἀρτεμις, χαριέστατα μειδιῶσα, καὶ ἴσα ἴσα αὐτὴ ἡ χρυσὴ Δαργλάδ, τὴν ὅποιαν λατρεύω, μοῦ δίδει τὸ μέσον νὰ διασκεδάσω τὴν λύπην σας. Ἀκούσατε μαμά, ἀκούσατε. Τὸ ἀνεκαλύψαμεν τέλος πάντων τὸ φοβερὸν μυστικόν. Ἀλλὰ μὲ κόπον! Τρεῖς ἡμέρας τώρα ἐργαζόμεθα πλησίον τῆς, ὁ δούξ καὶ ἐγὼ, καὶ τὴν ἐπνίξαμεν κατὰ γράμμα μὲ τὴν ἐμπιστοσύνην μας καὶ τὰς περιποιήσεις μας. Τέλος πάντων ἡ καλὴ αὐτὴ ψυχὴ, ἡ ὅποια ἐνόησε, φαίνεται, ὅτι τὴν ἐπεριπαίξαμεν, κ' ἐθύμωσε, ἔρχεται καὶ μοῦ δίδει νὰ ἐνοήσω, ὅτι τὸ μέγα ἐκεῖνο παράπτωμα τῆς Καρολίνας εἶχε συνένοχον. ἤξευρετε, σῆς ποῖον, διότι σὰς τὸ εἶπεν. Ἐγὼ ἔκαμα ὅτι δὲν ἐνόησα, . . . ἀλλὰ ἐπειράχθην ὀλίγον. . . ὄχι, νὰ εἰπῶ τὴν ἀλήθειαν, ἐπειράχθην πολὺ. Ἀλλὰ τρέχω εὐθύς, εὐρίσκω τὸν ἀγαπητὸν μου δούκα, καὶ τοῦ λέγω καθαρὰ καθαρά.—Ἴδιν' ἀλήθεια, φοβερὸ ἀνθρώπε, ὅτι ἦσαν ἐραστῆς τῆς δεσποινίδος Σαίν-Ζενέ; Ὁ δούξ ἐπήδησεν ὡς γάτος, — ὄχι

ὡς πάρδαλις, τῆς ὅποιος ἐπάτησαν τὸν πόδα.— Ἄ! ἦμην βέβαιος! εἶπε βρυχώμενος. Ἴκειν' ἡ καλὴ ψυχὴ, ἡ Λεοντία τὸ λέγει! Καὶ τότε, ἐπειδὴ ἔλεγε ὅτι ἤθελε νὰ τὴν σκοτώσῃ, ἠναγκάσθην ἐγὼ νὰ τὸν κρατήσω, νὰ τοῦ εἰπῶ ὅτι δὲν ἐπίστευα τίποτε, — καὶ δὲν εἶνε ἀλήθεια, ἐπίστευα κἄτι. Ἄλλ' αὐτός, — δὲν εἶνε ἀνόητος, ἤξευρετε, — τὸ ἐνόησε, ἔπεσε εἰς τὰ γόνατά μου, καὶ ὠρκίσθη, . . . Ὡ! μοῦ ὠρκίσθη εἰς ὅ,τι ἀγαπᾷ καὶ εἰς ὅ,τι πιστεύει, εἰς τὸν θεόν, εἰς τὴν ζωὴν σας, ὅτι ἄλ' αὐτὰ εἶνε ἄτιμος συκοφαντία. Καὶ τώρα εἴμαι τὸσον βεβαία, ὅσον βεβαία εἴμαι ὅτι ἐγεννήθην διὰ ν' ἀγαπήσω τὸν δούκα.

Ἡ δούκισσα ὠμίλει ἀφελῶς ὡς παιδίον, ὅσον ἡ κ. Δαργλάδ ὠμίλει μετ' ἐπιτηδεύσεως, εἶχε δὲ ἡ δμιλία τῆς τόνον εἰλικρινείας καὶ παύρησίας, ὅστις καθίστα αὐτὴν λατρευτὴν. Ἡ μαρκησία δὲν ἐπόφθασε νὰ ἐκπλαγῆ ἐξ ὅσων ἤκουσεν, ὅτε ὁ δούξ εἰσῆλθε, περιχαρῆς καὶ θριαμβικός ὡς ἡ σύζυγός του.

— Οὐφ! ἀνέραξε. Δόξα τῷ θεῷ, δὲν θὰ τὴν ἰδῆτε πλέον αὐτὴν τὴν ἐχιδναν! Ἐζήτησε τὴν ἀμαξίαν τῆς, καὶ φεύγει, μανιώδης ἀλλ' ἐξητελισμένη, καὶ χωρὶς φαρμάκι πλέον. . . σὰς τὸ ἐγγυώμαι. Μητέρα μου! πτωχὴ μου μητέρα! Πῶς ἠπατήθητε, καὶ πῶς ἐνοῶς τώρα τί ὑπεφέρατε!

Καὶ δὲν ἠθέλατε νὰ εἰπῆτε τίποτε, οὐδὲ εἰς ἐμὲ, ὁ ὅποιος μὲ μίαν μου λέξιν. . . Ἄς ἦνε! Τέλος πάντων τὴν ἐξωμολόγησα τὴν βδελυρὰν αὐτὴν γυναῖκα, ἡ ὅποια θὰ μοῦ κατέστρεψε τὴν οἰκιακὴν μου εὐδαιμονίαν, ἂν ἡ Ἀρτεμις δὲν ἦτο ἄγγελος ἀπρόσιτος εἰς τὰ τεχνάσματα διαβόλων. Ἐλάτε, τώρα, μαμά! θυμώσατε καὶ μαζὶ μας ὀλίγον! θὰ σὰς κάμῃ καλόν. Ἡ Κυρία Δαργλάδ εἶδε—δὲν εἶν' ἔτσι;—εἶδε μὲ τὰ μάτια τῆς τὴν δεσποινίδα Σαίν-Ζενέ νὰ στηρίζεται εἰς τὸν βραχιόνά μου, ἐνῶ διήρχετο τὰ χαράγματα τῆς αὐτῆν τοῦ Σεδάλ; Μὲ εἶδε νὰ τῆς δμιλῶ περιπαθῶς καὶ νὰ τῆς σφιγγῶ τὰς χεῖρας; Δὲν εἶδε καλὰ, διότι καὶ τῆς ἐφίλησα τὰς χεῖράς τῆς, τὴν μίαν μετὰ τὴν ἄλλην. Ὁ σὰς εἰπῶ δὲ καὶ ὅ,τι δὲν ἤκουσε, διότι τὸ ἐνθυμούμαι ὡς νὰ ἦτο χθὲς, τὸσῶ συγκινημένος ἦμην. Τῆς εἶπα: ὁ ἀδελφός μου ἐκινδύνευσε ν' ἀποθάνῃ ἀπόψε, καὶ σῆς τὸν ἐσώσατε! Λυπηθῆτε τον, περιποιηθῆτε τον ἀκόμη, βοηθήσατέ με νὰ κρύψω τὴν κατὰστασίν του τῆς μητρὸς μας, καὶ χάρις εἰς σὰς δὲν θ' ἀποθάνῃ.—Αὐτὰ εἶπα, τὸ ἐρκίζομαι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, . . . ἰδοὺ δὲ τί εἶχε συμβῆ. . .

Ὁ δούξ διηγήθη πάντα. Ὁμολόγησε μάλιστα, ἀπὸ παλαιότερων ἀρχόμενος, τοὺς πονηροὺς αὐτοῦ λογισμούς, καὶ τὰς ματαίας αὐτοῦ πρὸς τὴν Καρολίαν ἐρωτοτροπίαις, ἃς ἐκείνη οὐδὲ παρετήρησε κἄν ποτὲ. Πῆπε τὴν κατ' αὐτοῦ αἰφνίδιον ζηλοτυπίαν τοῦ μαρκησίου τὴν παροδικὴν αὐτῶν σύγχυσιν καὶ τὸν περιπαθῆ]των ἐναγκα-

λισμὸν· τὰς ἐξωμολογήσεις τοῦ ἐνός καὶ τοὺς ὀρκους τοῦ ἄλλου τὴν κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἀνακάλυψεν τῆς ἐπισφαλούς καταστάσεως τοῦ ἀδελφοῦ του τὴν ἀφροσύνην αὐτοῦ, νὰ τὸν ἀφήσῃ, ὑποθέτων ὅτι ἦτο ἡσυχος καὶ ἐκοιμάτο. Τὴν θραύσιν τῆς ὕαλου, καὶ τὰς κραυγὰς ἃς ἤκουσεν ἡ Καρολίνα, ἥτις ὤρμησεν εἰς βοήθειαν, ἀιζωογόνησε τὸν ἀσθενῆ, ἔμεινε παρ' αὐτῆ, καὶ ἀφιερῶθη ἔκτοτε εἰς θεραπείαν αὐτοῦ, εἰς διασκέδασίν του καὶ εἰς ἀντίληψιν αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐργασίαν του.

— Καὶ ἄλ' αὐτὰ, προσέθηκεν ἡ δούξ μὲ ἀφοσίωσιν, ἀφέλειαν καὶ αὐταπαρνησιν, τῶν ὅποιων σὰς ἠμολογῶ ὅτι οὐδέποτε εἶδα παράδειγμα. Ἡ Καρολίνα αὐτὴ, σὰς βεβαίω, εἶνε γυνὴ σπανίας ἀξίας, καὶ μάτην ἀναζητῶ ἄλλην οἰανδῆποτε, τῆς ὅποιος ἡ ἡλικία, ὁ χαρακτήρ, αἱ διαθέσεις καὶ ἡ μετριοφροσύνη ν' ἀρμόζουσι περισσότερον εἰς τὸν ἀδελφόν μου. Ἤξευρετε σῆς, ἂν ἐπεθύμουν νὰ συναφῇ περιφανέστερον γάμον. Τώρα ὅμως, ὅτε δὲν εἶνε πλέον πτωχός, χάρις εἰς αὐτὸν τὸν ἄγγελον, ὅστις ἀπέδωκεν εἰς ὄλους τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἀξιοπρέπειαν, τώρα ὅτε εἶδα τὴν ἐπίμονον καὶ θερμὴν ἀγάπην τοῦ ἀδελφοῦ μου πρὸς γυναῖκα, ἥτις εἶνε πρὸ παντός ἡ σοδαρὰ καὶ ἀπαραίτητος φίλη του· τώρα τέλος ὅτε ἡ Ἀρτεμις ἐνοεῖ δλα αὐτὰ κάλλιον ἐμοῦ, καὶ μὲ παρακινεῖ νὰ πιστεύσω ὅτι οἱ ἐξ ἔρωτος γάμοι εἶνε οἱ μόνον καλοὶ, δὲν ἔχω πλέον, μητέρα μου, νὰ σὰς εἰπῶ ἄλλο, εἰμὴ ὅτι πρέπει νὰ εὐρωμεν τὴν Καρολίαν καὶ νὰ τὴν εὐλογῆσῃς μὲ χαράν, ὡς τὴν καλλιτέραν φίλην τὴν ὅποιαν ἀπέκτησες ποτὲ πρὸ τῆς γυναικὸς μου, καὶ τὴν καλλιτέραν κόρην, τὴν ὅποιαν δύνασαι νὰ ἐπιθυμήσῃς, μετ' αὐτὴν.

— Ἄχ, τέκνα μου, ἀνεφώνησεν ἡ μαρκησία, μοῦ ἀποδίδετε τὴν εὐτυχίαν. Μετὰ τὴν συκοφαντίαν ἐκείνην δὲν ἔζων πλέον. Ἡ λύπη τοῦ Οὐρβανού, ἡ ἀπουσία τῆς κόρης αὐτῆς, ἡ ὅποια μοῦ ἦτο ἀγαπητὴ, . . . ὁ φόβος μὴ συγχύσω δύο ἀδελφοὺς τὸσῶ ἠγαπημένους, λέγουσα ὅ,τι ἐνόμιζον ἀληθῆς καὶ ὅ,τι βλέπω σήμερον ψευδῆς μὲ τὴν μου χαράν. . . Ὡ, πρέπει νὰ τρέξωμεν κατόπιν τοῦ μαρκησίου, κατόπιν τῆς Καρολίνας. . . Ἀλλὰ ποῦ; Θεέ μου, . . . Ἤξευρετε σῆς, ποῦ εἶνε ὁ ἀδελφός σας, ἀλλ' ἤξευρε αὐτός ποῦ εἶνε ἐκείνη;

— Ὁχι, ἀνεχώρησε χωρὶς νὰ τὸ γνωρίσῃ, ἀπήντησεν ἡ δούκισσα. Ἄλλ' ἡ Κ. Βεδέρ τὸ γνωρίζει.

— Γράφατέ τῆς, ἀγαπητὴ μου μαμά, εἰπέτε τῆς τὴν ἀλήθειαν, καὶ ὅ,τι τὴν εἶπῃ κ' ἐκείνη.

— Ναί, βέβαια, θὰ γράψω ἀμέσως, εἶπεν ἡ μαρκησία· ἀλλὰ πῶς νὰ τὸ μάθῃ γρήγορα ὁ πτωχός μου Οὐρβανός;

— Ἐγὼ τὸ ἀναλαμβάνω, εἶπεν ὁ δούξ. Ὁ ἀπῆγαίνα μόνος μου, ἂν ἡ δούκισσα μὲ συνώ-

δενε· διότι να την αφήσω τρείς ημέρας... είνε πολύ γρήγορα.

— Δέν εντρέπεται! εφώνησεν ἡ δούκισσα. Ἐλπίζεις, ὅτι ἀφοῦ ἐπέρασεν ὁ πρῶτος μῆν τοῦ γάμου μας, θά τρέγῃς μόνος σου, ἐλαφρός καὶ ἀδιάφορος; Πῶς ἀπατάσαι, χρυστέ μου... καὶ πῶς θά σοῦ βάλω γυνῶσιν...

— Καὶ πῶς θά κάμῃς, νά ἰδοῦμεν; εἶπεν ὁ δούξ θεωρῶν αὐτὴν περιπαθέστατα.

— Θά σέ λατρεύω περισσότερο ἀκόμη! Καὶ νά ἰδοῦμεν ἂν θά βαρυνθῇς.

Ἐνῶ ὁ δούξ ἐφίλει τὴν χρυσὴν κόμην τῆς συζύγου του, ἡ μαρκησία ἔγραφεν εἰς τὴν Καρολίαν μετὰ θαυμασίας νεαρότητος.

— Ἰδοῦ τέκνα μου, εἶπεν ἀφοῦ ἐτελείωσεν. Καλὰ εἶνε;

Ἡ δούκισσα ἀνέγνωσεν:
« Ἀγαπητή μου κυρία Ἐδθέρ, φέρετέ μου τὴν Καρολίαν ὅπως, Ἐλάτε καὶ αἱ δύο εἰς τὰς ἀγκάλας μου. Τὴν ἐσυκοφάντησαν φοβερά, καὶ τὰ γνωρίζω τώρα ὅλα. Κλαίω διότι ἐπίστευσα τὴν πτώσιν ἐνὸς ἀγγέλου. Ἄς μοῦ τὸ συγχωρήσῃ! Ἄς ἔλθῃ, νά γείνη κόρη μου διὰ παντός καὶ νά μὴ μ' ἀφήσῃ πλέον! Ἐίμεθα δύο μὴ δυνάμενοι νά ζήσωμεν χωρὶς αὐτὴν. »

— Θαυμάσια! Πλήρης ἀγαθότητος ὡς σεῖς! εἶπεν ἡ δούκισσα κλείουσα τὴν ἐπιστολήν, καὶ ὁ δούξ ἐσήμανεν, ἐνῶ ἡ μήτηρ του ἐπέγραφε τὴν ἐπιστολήν.

Ἀφοῦ ἡ ἐπιστολὴ ἐστάλη, ἡ μαρκησία εἶπε:

— Διατί δέν πηγαίνετε καὶ οἱ δύο σας νά εὑρετέ τὸν μαρκησίον; Εἶνε πολὺ μακρὰν;

— Δώδεκα ὥρῶν δρόμος τὸ πολὺ, μὲ ἀμαξάν ταχυδρομικὴν, ἀπήντησεν ὁ δούξ.

— Καὶ δέν ἠμπορῶ νά μάθω καὶ ἐγὼ πού εἶνε;

— Δέν ἠμπορῶ νά τὸ εἰπῶ. Ἀλλὰ τώρα εἶμαι πεπεισμένος ὅτι δέν θά σὰς τὸ φυλάξῃ πλέον μυστικόν. Ἡ εὐτυχία φέρε τὴν διάχυσιν.

— Ἰτέ μου, ὑπέλαβεν ἡ μαρκησία, μὲ τρομάξεις. Ὁ ἀδελφός σου εἶνε ἴσως ἐδῶ ἀσθενής, καὶ μοῦ τὸ κρύπτεις ὡς μοῦ τὸ ἐκρυπτες εἰς τὸ Σεβάλ. Εἶνε ἴσως βαρύτερα ἀσθενής, καὶ μοῦ λέγετε ὅτι λείπει, διότι δέν ἠμπορεῖ νά ἐγερθῇ.

— Ὅχι, ὄχι, ἀνεφώνησε γελῶσα ἡ Ἄρτεμις. Δέν εἶν' ἐδῶ, οὔτε ἀσθενής εἶνε. Λείπει, ταξιδεύει, εἶνε ἴσως μελαγχολικός· ἀλλὰ ἐντὸς ὀλίγου θά ἦνε εὐτυχής, καὶ ὅταν ἀνεχώρησεν εἶχε τὴν ἐλπίδα νά σὰς μαλάξῃ.

Ὁ δούξ ὤρπισθη, ὅτι ἡ σύζυγός του ἔλεγεν ἀλήθειαν.

— Λοιπὸν τέκνα μου, ὑπέλαβεν ἀνήσυχος ἡ μαρκησία, ἤθελα νά ἦσθε πλησίον του. Τί νά σὰς εἰπῶ! Δέν ἠσθένησε ποτέ, χωρὶς, ἂν ὄχι νά τὸ μαντεύσω, ἀλλὰ νά τὸ αἰσθανθῶ τοῦλάχιστον ἐκ παραδόξου τινός ταραχῆς. Τὴν ταραχὴν αὐτὴν τὴν ἠσθάνθη ἐν τῷ Σεβάλ καθ' ἣν ἐποχὴν

ἦτο ἀσθενής χωρὶς νά γνωρίζω. Ὅσα μοῦ διηγήθητε ἐνθυμούμαι τώρα ὅτι συμπίπτουσι μὲ μίαν φοβερὰν νύκτα τὴν ὅποιαν ἐπέρασα. Καὶ σήμερον τὸ πρῶτὸ πάλιν, ἤμην μόνη ἐντελῶς καὶ ὠνειρευόμην χωρὶς νά κοιμῶμαι. Εἶδα τὸν μαρκησίον ὠρὸν, τυλιγμένον εἰς ἓν πρᾶγμα λευκόν, εἰς σάβανον ἴσως, καὶ ἤκουσα τὴν φωνὴν του, τὴν ἀληθινὴν του φωνὴν νά λέγῃ: *Μητέρα!*

— Θεέ μου; τί φαντασάει εἶνε αὐταὶ πού σὰς τυραννοῦν! εἶπεν ὁ δούξ.

— Δέν μὲ τυραννοῦν, ἀλλὰ μὲ καθησυχάζουν μάλιστα αἱ φαντασάει μου. Πρὸ μιᾶς ὥρας συναισθάνομαι ὅτι ὁ υἱός μου εἶνε καλὰ· ἀλλ' ἐκινδύνευσε σήμερον... ὑπέφερε... κάτι τοῦ συνέβη... Ἐνθυμηθῆτε τὴν ὥραν καὶ τὴν ἡμέραν.

— Ἐλα λοιπὸν, πῆγαινε, εἶπεν ἡ δούκισσα εἰς τὸν σύζυγόν της. Δέν πιστεύω τίποτε ἀπ' ὅλα αὐτά, ἀλλὰ πρέπει νά καθησυχάσῃς τὴν μητέρα.

— Νά πάτε μαζί, εἶπεν ἡ μαρκησία. Δέν θέλω αἱ μελαναὶ μου ἰδέαι, αἱ ὅποιαι εἶνε ἴσως νοσηραὶ καὶ τίποτε ἄλλο, νά σὰς προξενήσου τὴν πρώτην λύπην τοῦ γάμου σας.

— Ἀλλὰ νά σὰς ἀφήσωμεν μόνην μ' αὐτὰς τὰς ἰδέας...

— Θά μοῦ περάσουν ἅμα ἡξεύρω ὅτι τρέχετε νά τὸν εὑρετέ.

Ἡ μαρκησία ἐπέμεινεν ἡ δούκισσα παρήγγειλεν ἀμαξάν ἐλαφρὰν, καὶ μετὰ δύο ὥρας διέτρεχε μετὰ τοῦ συζύγου της τὴν ὁδὸν τοῦ Πουὺ διὰ τοῦ Τούλ καὶ τοῦ Ὀριλιάκ.

Ἡ δούκισσα ἐγνώριζε τὸ μυστικόν τοῦ ἀνδραδέλφου της· ἠγνεί μὲν τὸ ὄνομα τῆς μητρός, ἀλλ' ἐγνώριζε τὴν ὑπαρξίν του παιδίου. Ὁ μαρκησίος εἶχεν ἐπιτρέψει εἰς τὸν ἀδελφόν του νά μὴ φυλάξῃ μυστικὰ εἰς τὴν γυναῖκά του.

Τὴν ἕκτην ὥραν τῆς πρωίας ἐφθασαν εἰς Πολινιάκ. Πρῶτον δὲ πρόσωπον εἶδεν ἡ Ἄρτεμις τὸ τοῦ Διδιέ. Αἰφνίδιος συμπάθειά, ὡς εἶχε προεπιβῆ ἡ Καρολίνα, κατέλαβεν αὐτὴν πρὸς τὸ χαριέστατον ἐκείνου ὄν, ὅπερ εἴλκυε πᾶσαν καρδίαν. Ἐνῶ τὸ κατεφίλει καὶ τὸ ἐθεώρει, ὁ δούξ ἐζήτησε πληροφορίας περὶ τοῦ λεγομένου Βερνιέ.

— Φίλη μου, εἶπεν ἐπιστρεφόμενος πρὸς τὴν γυναῖκα του, ἡ μήτηρ μου εἶχε δίκαιον κάτι δυσάρεστον συνέβη τοῦ ἀδελφοῦ μου. Ἐξῆλθε χθὲς τὸ πρῶτὸ νά κάμῃ ὀλίγων ὥρῶν περίπατον εἰς τὸ βουνόν, καὶ δέν ἐπέστρεψεν ἀκόμη. Οἱ ἄνθρωποι ἐδῶ ἀνησυχοῦν.

— Ξεύρου πού ἐπήγῃς;

— Ναί, πέραν τοῦ Πουὺ. Θά πάγωμεν ἕως ἐκεῖ μὲ τὸ ἀμάξι, καὶ ἔπειτα θά σ' ἀφήσω. Θά πάρω ἓν ἄλογον καὶ ἓνα ἰδηγόν, διότι δέν ὑπάρχει πλέον ἀμαξιτός δρόμος.

— Νά πάρωμεν δύο ἄλογα, εἶπεν ἡ δούκισ-

σα. Δέν εἶμαι διόλου κουρασμένη. Πηγαίνομεν.

Μετὰ μίαν ὥραν ἡ ἀτρόμητος Ἄρτεμις, πτηνοῦ ἐλαφροτέρου, ἀνήρχετο καλπάζουσα τὴν κλιτύν τῆς Γάννης, ἀφοβός καὶ γελῶσα διὰ τὴν περὶ αὐτῆς ἀνησυχίαν τοῦ συζύγου της. Τὴν ἐννάτην ὥραν τῆς πρωίας διέβαινε δρομικὰ τὸ Λαντριάκ, πρὸς μεγάλην τῶν κατοίκων ἐκπλήξιν, καὶ ἀπεσθιόζετο παρὰ τῷ Περὰκ-Λαντιάν, ζηλοτυποῦντος τοῦ πανδοχείου τοῦ χωρίου.

Ἡ οἰκογένεια ἦτο συνηγμένη περὶ τὴν τράπεζαν ἐντὸς τοῦ μικροῦ ἐργαστηρίου. Εἶχον ἐπιστρέψει τὴν προτεράλιαν, ὀλίγον βραδέως ἀλλ' ἄνευ ἀπεικταίου. Ὁ μαρκησίος, κατὰ κάποιον ἀλλ' ὄχι ἀσθενής, εἶχε δεχθῆ τὴν φιλοξενίαν τοῦ υἱοῦ τοῦ Περὰκ, ὅστις διέμενεν ἐν τῇ παρακειμένῃ οἰκίᾳ. Ἡ δὲ Καρολίνα εἶχε κοιμηθῆ γλυκύτατα ἐν τῷ μικρῷ της δωματίῳ. Ἐβόηθει τὴν Ἰουστίναν εἰς ὑπηρεσίαν τῶν ἀνδρῶν, δηλαδή τοῦ μαρκησίου καὶ τῶν δύο Περὰκ. Ὁραϊζομένη ὑπὸ τῆς εὐτυχίας περιήρχετο τὸ δωμάτιον, ὅτι μὲν ὑπηρετοῦσα διέμενε κατῳικήν ἀπάναντι τοῦ Κ. Βιλλεμέρ, ὅστις ἄφινεν αὐτὴν ἐλευθέραν καὶ τὴν ἐθεώρει ἐν ἐκστάσει, οἰοεὶ λέγων:

— Σοῦ τὸ ἐπιτρέπω τώρα, ἀλλὰ πῶς θά σοῦ ἀνταποδώσω ἀργότερα τὰς περιποιήσεις αὐτάς!

Ποῖται κραυγαὶ χαρῆς καὶ ἐκπλήξεως ἐπλήρωσαν τὴν οἰκίαν τοῦ Περὰκ, ἅμα τῇ ἐμφανίσει τῶν ὀδοιπόρων! Οἱ δύο ἀδελφοὶ ἔμειναν ἐπὶ μακρὸν ἐνηγκαλισμένοι. Ἡ Ἄρτεμις κατεπίλησε τὴν Καρολίαν καλοῦσα αὐτὴν ἀδελφὴν της.

Μίαν ὥραν διήρκεσαν αἱ διαχύσεις, διακεκομμένοι, ἀσυνάρτητοι, χωρὶς νά ἐνοῶσι τί ἔλεγον οἱ διηγουμένοι, χωρὶς νά γνωρίζωσιν ἂν ὠνειρευόντο. Ὁ δούξ εἶχε πείναν φοβεράν, καὶ εὑρεν ἐξαιρετὰ τὰ φαγητὰ τῆς Ἰουστίνης, ἥτις παρεσκεύασε νέον ἄσθονον πρόγευμα, τῇ βοήθειᾳ πάντοτε τῆς Καρολίνης, ἥτις ἐγέλα συγχρόνως καὶ ἔλαλει. Ἡ Ἄρτεμις ἦτο ἐκφρων ἐκ χαρῆς, καὶ ἤθελε, πρὸς μέγιστον τρόμον τοῦ συζύγου της, ν' ἀναμειχθῇ εἰς τὴν καρύκειαν τῶν ἐδεσμάτων.

Τέλος ἐπανελήφθησαν ἐκατέρωθεν τακτικαὶ αἱ διηγήσεις καὶ ἐξηγήσεις. Ὁ μαρκησίος ἐστειλεν εὐθύς κατὰ πρότον ἓνα ταχυδρομὸν εἰς τὸ Πουὺ, μετ' ἐπιστολῆς πρὸς τὴν μητέρα του, ἥς εἶχε μάθει ἀμέσως τὴν ἀνησυχίαν καὶ τὴν παράδοξον προαίσθησιν.

Δέν ἐκλαυσαν ἐγκαταλείποντες τοὺς Περὰκ, διότι ὑπεσχέθησαν οὗτοι νά ἔλθωσιν εἰς τοὺς γάμους. Τὴν ἐπαύριον εἶχον ἐπιστρέψει εἰς Μωβερὸς μετὰ τοῦ Διδιέ, ὃν ὁ μαρκησίος ἐθῆκεν ἐπὶ τῶν γονάτων τῆς μητρός του, ἣν εἶχεν ἤδη προσδοκοῦν εἰς τὴν ἐπιστολῆς του. Ἡ γραῖα κατεφίλησε τὸ παιδίον, καὶ παραδίδουσα αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς Καρολίνης:

— Κόρη μου, τῇ εἶπεν, ἀναδέχεσαι τὴν φροντίδα νά μὰς κάμῃς ὄλους εὐτυχεῖς ἕσο μυριάκις εὐλογημένη, καὶ ἂν θέλῃς νά μ' ἔχῃς πολὺν καιρὸν, μὴ μ' ἀφήσῃς πλέον. Σοῦ ἔκαμα πολὺ κακόν, ἀγγελέ μου. Ἀλλ' ὁ Θεὸς δέν ἄφησε νά διαρκέσῃ πολὺ, διότι ὁ ἀπέθνηκα πρὸ σοῦ.

Ὁ μαρκησίος καὶ ἡ σύζυγός του διήλθον τὸ ὑπόλοιπον τοῦ θέρους ἐν Μωβερὸς καὶ τινὰς ἡμέρας τοῦ φθινοπώρου ἐν Σεβάλ. Ἠγάπων πολὺ τὸ μέρος ἐκεῖνο. Καίτοι δὲ ἠσθάνοντο χαρὰν νά ἐπανεύρωσι τὴν οἰκογένειάν των ἐν Παρισίαις, μετὰ λύπης ἐγκατέλιπον τὸ ἀναχωρητήριον ἐκεῖνο ὅπερ εἶχον καθιερώσει αἱ ἀναμνήσεις των.

Ὁ γάμος τοῦ μαρκησίου οὐδένα ἐξέπληξεν. Οἱ μὲν τὸν ἐνέκριναν, οἱ δὲ προείπον περιφρονητικῶς ὅτι ἤθελε μετανοήσῃ δι' αὐτὴν τοῦ τὴν ιδιοτροπίαν, ὅτι ἤθελε ἐγκαταλειφθῆ παρὰ πάντων τῶν λογικῶν ἀνθρώπων, καὶ ὅτι κατέστρεφεν οὕτω τὸν βίον του. Ἡ μαρκησία ὀλίγου δεῖν ἐπειράζετο κἄπως ἐκ τῶν λόγων αὐτῶν. Ἡ Κυρία Δαργλάδ κατεδίωκε τὴν Ἄρτεμιν, τὴν Καρολίαν καὶ τοὺς συζύγους των διὰ τοῦ μίσους της. Ἀλλὰ πάντα ταῦτα μετέβαλεν ἡ ἐπανάστασις τοῦ Φεβρουαρίου, καὶ περὶ ἄλλων πλέον πραγμάτων ἐγένετο σκέψις. Ἡ μαρκησία ἐφοβήθη μεγάλως, καὶ ἐνόμισεν ὅτι ἐπρεπε νά καταφυγῇ εἰς Σεβάλ, ὅπου εὔρε καὶ πάλιν τὴν εὐτυχίαν. Ὁ μαρκησίος, ἐτοιμαζόμενος νά δημοσιεύσῃ ἀνωμόμως τὸ ἔργον του, ἀνέβαλε τὴν ἐκδοσιν εἰς ἡμεωμέρους καιροῦς. Ἐυδαίμων ἐν τῷ ἔρωτι καὶ τῇ οἰκογενεῖᾳ, δέν σπεύδει νά γνωρίσῃ τὴν δόξαν.

Σήμερον ἡ γραῖα μαρκησία δέν ζῆ πλέον. Ἀδύνατος τὸ σῶμα καὶ πολὺ ἐνεργητικὴ τὸ πνεῦμα, ὀλίγην εἶχε ζωὴν. Ἐσθῆθη ἐν μέσῳ τῶν τέκνων καὶ τῶν ἐγγόνων της, εὐλογῶσα πάντας χωρὶς νά πιστεύῃ ὅτι τοὺς ἐγκατέλειπε, ἀλλὰ διατηροῦσα μέχρις ἐσχάτης στιγμῆς τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀγαθότητα τοῦ πνεύματός της, καὶ πλάττουσα, ὡς ἰ πλείστοι τῶν θνησόντων, σχέδια περὶ τοῦ προσεχοῦς ἔτους.

Ὁ δούξ ἐπαχύνθη ἐν τῇ εὐδαιμονίᾳ. Ἀλλ' εἶνε πάντοτε χαρῆς, ὠραῖος καὶ ἱκανῶς εὐκίνητος. Ζῆ ἐν μεγάλῃ πολυτελείᾳ, μὴ σπαταλῶν ὄμως, καὶ ἀφίνων τὴν περὶ πάντων φροντίδα εἰς τὴν γυναῖκά του, ἥτις κυβερνᾷ αὐτὸν καὶ τὸν κρατεῖ φρόνιμον μετὰ σπανίας νοημοσύνης καὶ θαυμασίας λεπτότητος περὶ τὰς συζυγικὰς της θωπείας. Δέν δρικήζομεθα ὅτι δέν ἐσκέφθη ποτέ ὁ δούξ νά τὴν ἀπατήσῃ. Ἀλλ' ἐκείνη ἐματαιώσε πᾶσαν τὴν ὄρεξιν χωρὶς ἂν νὰ τὸ ἐνοήσῃ, καὶ ὁ Ὀριλιάκ της, διαρκῶν ἐτι, ἀποδεικνύει καὶ πάλιν ἐτι ἡ κεφαλὴ κορκαίου δεκαεξατοῦς περιέχει ἐνίοτε ἀρκετὴν τέγγην καὶ δύναμιν ὅπως ρυθμίσῃ ὅ,τι ἄριστα τὸν βίον ἀνδρός ἀρχιπαρὰλύτου. Ὁ δούξ, ἀγαθότατος καὶ ἀσθενέστατος, ἀρέσκειται, πολὺ πλείτερον ἢ ἔσον πιστεύεται, εἰς τὸ νά μὴ

μηχανῆται πλέον πανουργίας κατὰ τοῦ ὠραίου φύλου καὶ νὰ κοιμᾶται, χωρὶς νέων τύπων συνειδήσεως, ἐπὶ τοῦ προσκεφαλίου τῆς εὐημερίας.

Ὁ μαρκήσιος καὶ ἡ νέα μαρκησία Βιλλεμέρ διάγουσιν ὅκτῳ μῆνας τοῦ ἔτους ἐν Σεβάλ, ἀσχολούμενοι πάντοτε, οὐχὶ πλέον ὁ εἰς περὶ τοῦ ἄλλου, ἀφοῦ ἐταυτίσθησαν εἰς τρόπον ὥστε νὰ διανοῶνται συγχρόνως καὶ ν' ἀποκρίνονται πρὶν ἐρωτηθῶσιν, ἀλλὰ περὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν τέκνων των, ἅτινα διακρίνει πάντα νοημοσύνη καὶ χάρις. Ὁ Κύριος Γ... ἀπέθανεν, ἡ δὲ Κυρία Γ... ἐλησημονήθη. Ὁ Διδὶ ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τοῦ μαρκησίου ὡς τέκνον του, ἡ δὲ Καρολίνα δὲν ἐνθυμεῖται πλέον ὅτι δὲν εἶνε μήτηρ του.

Ἡ Κυρία Ἐθδέρ κατοικεῖ ἐν Σεβάλ, καὶ τὰ τέκνα τῆς ἀνατρέφονται τῇ φροντίδι τοῦ μαρκησίου καὶ τῆς Καρολίνας. Οἱ υἱοὶ τοῦ δουκὸς, μᾶλλον μαμόθρεπτοι, εἶνε ὀλιγώτερον νοήμονες καὶ ὀλιγώτερον εὐρωστοί. Ἄλλ' εἶνε χαριέντες καὶ πλήρεις προΐμων θεληγῆτρων. Ὁ δούξ εἶν' ἐξαιρετος πατήρ καὶ ἀπορεῖ, ἀδίκως, ὅτι ἔχει ἥδη τόσον μεγάλα τέκνα.

Οἱ Περὰκ κατευηργετήθησαν. Ὁ μαρκήσιος καὶ ἡ σύζυγός του ἤλθον πάλιν καὶ τοὺς ἐπεσκέφθησαν τὸ παρελθὸν ἔτος, καὶ ἀνέβησαν, αὐτὴν τὴν φορὰν ὑπὸ λαμπρὸν ἀνατέλλοντα ἥλιον, μέχρι τῆς ἀργυρόχρου κορυφῆς τοῦ Μεζέγκου. Ἡθέλυσαν νὰ ἐπινύθωσι καὶ τὴν πτωχὴν καλύβην, ἔπου, μ' ὄλας τὰς μεγαλοδωαίας τοῦ μαρκησίου, οὐδὲν ἐβελατώθη. Ἄλλ' ὁ πατήρ ἠγόρασε γαίαν, καὶ ἡ οἰκογένεια νομίζει ἑαυτὴν εὐτυχῆ. Ἡ Καρολίνα ἐκάθισεν εὐδαίμων ὑπὸ τὴν πενιχρὰν ἐστίαν, ὅπου τὸ πρῶτον εἶδεν εἰς τοὺς πόδας τῆς τὸν ἀνδρα, μεθ' οὗ ἀτρόμητος ἤθελε συμμερισθῆ μίαν καλύβην ἐπὶ τῶν Σεβενῶν καὶ τὴν λήθην τοῦ κόσμου ὅλου.

Ο ΕΡΩΣ ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΠΙΕΡΗ

καὶ ἡ ὑπὸ τῶν Τούρκων πολιορκία
τῆς Κερκύρας.
Συνέχεια καὶ τέλος.

Ὁ Νικόλαος Πιέρης εἶχεν ὑπάρξει, ὡς τοῦτο πολλάκις συμβαίνει ἐν τοῖς τουρκοῖς οἴκοις τῶν πασάδων ἐν Κωνσταντινουπόλει, τὸ μὲν κατ' ἀρχὰς παιδιόπουλον, εἶτα δ', ὡς ἐγένετο νεανίας, θεράπων καὶ κατόπιν προσχθεὶς ταχέως δι' ἀγάπης καὶ εὐνοίας, διερμηνεύς καὶ γραμματεὺς ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Ἰζανούμ Χόντζα. Οὗτος ἐφέρετο πρὸς αὐτὸν ὡς πρὸς υἱόν, καὶ οὐδὲ στιγμὴν ἤθελε ν' ἀποχωρισθῆ αὐτοῦ. Ἄλλ' αἰφνης ἐχάθη ὁ Νικόλαος καὶ μετ' αὐτοῦ αὐθημερὸν ἐγένετο ἐπ' ἴσης ἄφρατος εἰς τῶν εὐνούχων τοῦ χαρμελίου καὶ ἡ νεωτάτη τῶν γυναικῶν τοῦ γηραιῦ κυρίου, δούλη ἐκ τῆς Τραπεζούντιας χώρας. Ὁ πασᾶς ἠγάπα αὐτὴν τότε θερμότερα τὸσφ μᾶλλον καθ' ὅσον ὁ

τελευταῖος οὗτος ἔρωσ εἶχεν ἠλικίαν μόλις ἐνὸς ἔτους. Αὕτη εἶχεν ἴδει τὸ πρῶτον τὸν ὠραῖον, μόλις εἰκοσαέτη νεανίαν, διὰ τῶν κικλιδίων τοῦ δωματίου αὐτῆς, στηριζόμενόν ποτε ναυελῶς ἐπὶ τοῦ δρυφάκτου τῆς κλιμακῆς, δι' ἧς οἱ ἐκ τοῦ Βοσπόρου ἀποδιβαζόμενοι ἀνήρχοντο εἰς τὸν κήπον τοῦ πασᾶ. Ἐκτοτε δὲ παρηκολούθει αὐτὸν διὰ τῶν βλεμμάτων δούκισ ἐξήρχετο ἔριππος μετὰ τοῦ συζύγου αὐτῆς, ἡ ἐκάθητο ἀπέναντι τοῦ κυρίου ἐν τῷ τρικώπῳ κακίκῳ. Οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῆς ἀπερρόφων δσημέραι εὐαρεστότερον τὴν ὠραίαν εἰκόνα, ἔως ἡ ἐξ αὐτῆς ἐντύπωσις κατέστη ἀκαταγώνιστος, ἡ δὲ γυναικεία πανουργία ἐξεῦρεν ἅπαντα τὰ μέσα τὰ ἄγοντα εἰς ἱκανοποίησιν τῶν παρφόρων αὐτῆς αἰσθημάτων.

Ὁ δὲ Μεχμέτ εἶχεν ἀγορασθῆ ὑπὸ τοῦ πασᾶ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ ἡ μικρῆ Ναζλῆ ἐν Τραπεζοῦντι καὶ εἰσῆλθη σὺν αὐτῇ εἰς τὸν οἶκόν του. Ἦτο δὲ ἀφωσιωμένος εἰς αὐτὴν ψυχῇ τε καὶ σώματι μετὰ τοῦ ἰδιάζοντος ἐκείνου πάθους, ὅπερ ἐνίστο μᾶλλον εἰς τοιοῦτους εὐνούχους. Ὁ μαῦρος Μεχμέτ ἦτο πρὸς τὴν Ναζλῆν πιστότερος κυνός. Οὕτω δ' ἐμίσει πάντα ἄλλον καὶ αὐτῆς ἐκείνας τῶν γυναικῶν τοῦ χαρμελίου, ὅσαι ἐφέροντο λίαν φιλοφρόνως πρὸς αὐτόν. Ἦθελε νὰ ὑπηρετῆ μόνον αὐτὴν, ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτοῦ μόνου ὤφειλεν ἐκείνη νὰ ὑπηρετῆται, μόνον δ' ὁσάκις ἐκείνη ὠρισμένης διέτασεν ἡ ἐπέτρεπε παρεχώρει τὴν θέσιν του εἰς ἄλλους. Καὶ κατὰ τοῦ κυρίου του δὲ κατηγανάκει ἐν τῷ βάθει τῆς ψυχῆς του ἐπειδὴ ἐκείνητο δικαίωμα ἐπὶ τῆς ἀγαπητῆς του καὶ ἐξήσκει αὐτὰ, καὶ ἐπειδὴ ὁ Μεχμέτ ἦτο ἠναγκασμένος νὰ βλέπῃ τὴν Ναζλῆν ἀναπαοδιδούσαν εἰς τὸν πασᾶν τὰς θαυσίας του. Αὐτὸς δ' οὗτος ὁ ἔρωσ τοῦ εὐνούχου ὑπῆρξε τὸ μέσον, δι' οὗ ἡ Ναζλῆ κατάρθωσε τέλος νὰ ἱκανοποιήσῃ τὸν θερμὸν αὐτῆς πόθον, συνέντευξιν μετὰ τοῦ Νικολάου, πείσασα τὸν Μεχμέτ νὰ γείνη ὁ κομισθῆς τῶν χαιρετισμῶν καὶ θελήσεων αὐτῆς. Ἐθμνένες μειδιάμα, ἀσημάς τις χαριεντισμός, πείραγμα τι ἦσαν τὰ νομίσματα δι' ὧν ἐξαγοράζουσα τὸν ἀτυχῆ ἐβίαζεν αὐτὸν νὰ θυσιάζῃ ἑαυτὸν ἐν ἀπελπισίᾳ. Ὁμοίως ἐν δυσπαλλάκτοις τισὶν ἀσθενεῖαις λαμβάνομεν δηλητήριον, ὅπως συντηρήσωμεν τοῦλάχιστον κατὰ τὸ ἥμισυ τὴν ζωὴν.

Ἐν ὅλῳ ἔτος διήρκεσαν αἱ οὕτω γινόμεναι συνεντεύξεις, ἰδίως ἐν τινι ἀπομεινωμένῳ μέρει τοῦ Βοσπόρου, ἕως τέλος καὶ αὐταὶ ἐφάνοντο σπάνιαι εἰς τὴν δσημέραι ἐρῶσαν Ναζλῆν, ἐπιμένουσαν πλέον εἰς διαρκῆ συνένωσιν. Διὰ δὲ τῆς δυνάμεως τοῦ ἔρωτος ἦν ἐξήσκει ἐπὶ τε τὸν Μεχμέτ καὶ τὸν Νικόλαον, ἀλλὰ διαφόρους ἐπ' ἐκάτερον, ἐπεισεν ἀμφοτέρους πρὸς φυγὴν. Ὁ Πιέρης εἶχεν ἥδη γείνει ἀπὸ πολλοῦ κατάσκοπος τοῦ Βενετοῦ πρεσβευτοῦ. Καὶ τοῦτο ἦτο συνήθεια βυζαντιακῆ, ἥτις δὲν ἐξέλιπεν ἐντελῶς οὐδὲ μέχρι τῆς σή-

μερον. Ὁ βαίλος λοιπὸν εὐγνωμονῶν ὑπεβοήθη τὴν φυγὴν αὐτοῦ ἐπὶ βενετικῷ πλοίου, ἐπειδὴ ὁ Νικόλαος ἐπροφασίσθη ὅτι ἐφευγε καθότι αἱ πρὸς τὴν βενετικὴν πρεσβείαν ὑπηρεσίαι αὐτοῦ ἀπεκαλύφθησαν εἰς τὸν πασᾶν. Ἡ δὲ Ναζλῆ ἠκολούθησεν αὐτὸν ἐνδεδυμένη ὡς παῖς καὶ ὁ Μεχμέτ ὡς θεράπων αὐτοῦ.

Ὁ Ἰζανούμ πασᾶς, ὅστις δὲν ἦτο ἀκόμη στόλαρχος, ἠγωνίσθη παντὶ τρόπῳ ὅπως παρεμβάλῃ προσκόμματα εἰς τοὺς φυγάδας, ἐπειδὴ τὸ μίσος αὐτοῦ καὶ ἡ δίψα τῆς ἐκδικήσεως συνεδέθη μετὰ τοῦ ἐμπαθεστάτου ἔρωτος καὶ τῆς ἀγανακτήσεως ἐπὶ τῇ περιουσιᾷ αὐτοῦ ματαιότητι. Ὁ Νικόλαος καὶ ἡ Ναζλῆ ἠγωνίζοντο ἐν τῷ μεταξύ ὅπως διὰ τοῦ πρὸς ἀλλήλους πιστοτάτου ἔρωτος δικαιολογήσασιν καὶ ἐξαγνώσασιν τὴν πρὸς τὸν εὐεργετὴν αὐτῶν ἀγνωμοσύνην. Ἐκείνη μὲν ἐπραττε τὰ πάντα χάριν αὐτοῦ, ἐκεῖνος δὲ διεβίου ἐν βραστίῳ καὶ κεκρυμμένος ἀποταξάμενος διὰ παντός τῷ κόσμῳ καὶ τῇ φιλοδοξίᾳ αὐτοῦ, ὡς ἤθελεν ἡ ἀγαπητὴ του, ἥτις ἐζήλευε καὶ αὐτὸ τὸ δένδρον, οὗ τυχὸν ἐπεμελεῖτο μετ' ἰδιάζουσας στοργῆς. Τοιαύτη τις ἦτο ἡ ἀγάπη τῶν γυναικῶν τούτων τῆς Ἀνατολῆς, ὅτε ποτὲ καταλαμβάνοντο ὑπ' ἔρωτος. Ἐν τι δὲ μόνον ἀπειποιήθη αὐτῷ πάντοτε, νὰ θυσιάσῃ αὐτῷ τὴν πίστιν τῆς, καὶ ἀπέθανε πιστῆ εἰς τὸν θεόν τῆς καὶ Μωάμεθ τὸν προφήτην αὐτοῦ· διὸ ἐτάφη ἀνευ λιτανείας καὶ ὀδῶν καὶ ἀνευ σταυροῦ ἐν γῆ ἀκαθαγιαστῷ.

Ὁ δὲ Μεχμέτ ἐδάμαζε τὸν πρὸς τὸν Νικόλαον φθόνον μόνον ἐξ ἀνασχοπῆς πρὸς τὴν ἠγαπημένην αὐτοῦ κυρίαν· ἀλλὰ διὰ τοῦτο ὑπὸ τὴν τέφραν ταύτην ὑπέκεινε μᾶλλον ἢ φλόξ τοῦ μίσους του. Τώρα λοιπὸν ἤσθάνετο ἑαυτὸν ὡσεὶ ἀπολυθέντα τῶν δεσμῶν του, ὡσεὶ ἀπελευθερωθέντα. Τοῦ πρὸς τὴν νεκρὰν ἔρωτός του δὲν ἐσώζετο πλέον οὐδὲ σπινθῆρ· τὸ ὅλον δ' αἰσθημα ἐστράφη εἰς δίψαν ἐκδικήσεως κατὰ τοῦ ἀντεραστοῦ. Ἄλλοτε μὲν ἐζῆ μόνον δι' αὐτὴν, ἀλλὰ τώρα ὑπῆρχε δι' αὐτὸν μόνος ὁ Νικόλαος ἐν τῇ γῆ. Τοιαῦται ὠμαί, βάραβαροι φύσεις εἶνε σχεδὸν ἐσπερημέναι ἀναμνήσεως. Πᾶσα σκέψις αὐτῶν καὶ πᾶσα ἐνθύμησις σβέννυνται ἐν τῇ φοβερῇ φλογὶ τῶν αἰσθημάτων αὐτῶν. Διὰ τοῦτο δὲ πᾶσα αὐτῶν ἡ ψυχῆ, ὅταν ἀρχίσωσι νὰ αἰσθάνωνται, συγκεντρῶται εἰς ἐν τι μόνον, καὶ ἡ πίστις αὐτῶν ἡ ὁ ἔρωσ ἢ τὸ μίσος εἶνε πολλῶ ἰσχυρότερα ἢ τὴν ἀλόγα αἰσθημάτων τῶν ὑπὸ παιδείας χαλιναγωγημένων. Παρ' αὐτοῖς τὰ αἰσθηματα παρουσιάζονται ἔχοντα φυσικὴν ὁρμὴν ὡς αἱ φλόγες ἐκείναι καὶ τὰ ὕδατα, ἅτινα ἐξορμῶσι καὶ διὰ τῶν πετρωδεστάτων φλοῶν τῆς γῆς. Ὁμοίως ἐκδηλοῖ καὶ τὸ ζῖον τὰς ἐνδομύχους αὐτοῦ ὁρμὰς ἐν τῇ μαγίᾳ του.

Ὁ Μεχμέτ μόλις ἰδὼν ὅτι ἡ Ναζλῆ ἀπέθα-

νευ, εἰσώρμησε, χωρὶς καὶ νὰ βίβῃ βλέμμα ἀποχαιρετισμοῦ πρὸς αὐτὴν, εἰς λέμβον κλαπείσαν ἐκ τοῦ ἐν τῷ ὄρμῳ τοῦ Γουβίου βενετικῷ ναυστάθμου καὶ κωπηλατῶν διεπεριούθη εἰς Ἀλβανίαν. Διελθὼν δὲ τὴν πᾶσαν ὄρεινὴν χώραν ἐφθάσε πρὸς τὸν καπετᾶν πασᾶν εἰς Πελοπόννησον καὶ ἐδειξεν αὐτῷ τὸν δρόμον τῆς κοινῆς ἀμφοτέρων ἐκδικήσεως. Ἡ ἐκδικήσις αὐτῆ ἐπιδιωχθεῖσα διὰ τῶν φρικτοτάτων μίσων, ἐφθάσε τέλος εἰς τὸ σκληρὸν αὐτῆς τέρμα κατὰ τὴν 6 Αὐγούστου τοῦ ἔτους 1716 διὰ τῆς ἀλώσεως τοῦ προχώρατος Σκαρπὸν τοῦ Νέου Φρουρίου. Ὁ Μεχμέτ εἶχε κατορθώσει νὰ μάθῃ διὰ τῶν ποιικιωτάτων μέσων ἅτινα παρεῖχεν αὐτῷ ἡ ἐν Κερκύρῃ μακρὰ διαμονή, ὅτι ὁ Νικόλαος Πιέρης εἶχε ταχθῆ αὐτόθι ὡς ἀρχηγὸς ἀποσπάσματος. Οὗτος δ' ὑπῆρξεν ὁ κύριος λόγος δι' ὃν ὁ καπετᾶν πασᾶς εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς συνεκέντρων τὴν ἐφοδὸν κυρίως κατὰ τῶν δυτικῶν συνοικίων τῆς πόλεως.

Διαρκούσης τῆς θριαμβικῆς τοῦ καπετᾶν πασᾶ ἐκ Ποταμοῦ εἰς Ἰψὸν ἰππηλασίας ἡ νύξ εἶχε γείνει φοβερά. Θύελλα ἐκραγεῖσα κατεπλημμύρησε καὶ κατέστρεψε τὸ τουρκοικὸν στρατόπεδον, καταιγίδες δὲ διεσκόρπισαν τὸν στόλον. Καὶ τὰς μὲν δᾶδας ἐσβέσεν ὁ ἄνεμος, ἀλλὰ κερυνοὶ ἀλλεπάλληλοι ἐδείκνυν εἰς τὸν σκληρὸν νικητὴν τὴν ὁδόν.

Ὁ Πιέρης ἐζῆ ἀκόμη καὶ εἶχε πλήρεις τὰς αἰσθησεις αὐτοῦ ὅτε ἐφθασαν εἰς τὴν ἐν Ἰψῷ ἐπαυλίαν του. Ἄλλ' οὐδὲ ἀπαῖ ἀπεκρίθη εἰς τὰ ἐρωτήματα τοῦ καπετᾶν πασᾶ θέλοντος νὰ μάθῃ ποῦ ἔκειτο ὁ τάφος τῆς ἀπίστου Ναζλῆς, ὅπως διὰ τῆς βεβηλώσεως αὐτοῦ τοῦλάχιστον ἱκανοποιήσῃ πως τὴν ζηλοτυπίαν του. Διέταξε νὰ μαστιγώσῃ τὸν Νικόλαον, ἔπειτα δὲ τὸν παρεκάλεε πάλιν, ὑπέσχετο αὐτῷ ζῶν καὶ πλούτη, ἐπειδὴ τὸ αἰσθημα αὐτοῦ κατὰ τοῦ προδότου καὶ ἀντεραστοῦ ὑπερηκοντίζετο ὑπὸ τοῦ κατὰ τῆς ἀπίστου ἐρωμένης. Ὁ οὕτω πέρξ καὶ τοῦ τάφου δυνάμενος νὰ μισῆ ἀναντιρρήτως ἠγάπησεν ἑμμανῶς· τοῦτο δὲ προκαλεῖ ἐπιεικεστέραν κρίσιν τῆς ἐμπαθοῦς ὠμότητος τοῦ γηραιῦ μουσουλάγου. Τὰ πάντα ἐδοκίμασεν, ἀλλ' εἰς μάτην. Ὁ θανασιμῶς τετραυματισμένος δὲν ὑπέχωρει οὔτε εἰς τὰς βασάνους οὔτε εἰς τὰς ὑποσχέσεις. Λίθινα ἔμειναν τοῦ Νικολάου τὰ χεῖλη οὔτε παράπονον οὔτε παράκλησις ἐξῆλθεν αὐτῶν. Καὶ ἐν αὐτῷ ὁ πρὸς τὴν νεκρὰν ἔρωσ ὑπερέσχευεν ἀκόμη παντός ἄλλου αἰσθηματος. Διὸ οὐδὲ καὶ δι' ἐνὸς παρηγόρου βλέμματος τῶν ἐρωτοπλήκτων ὀφθαλμῶν πρὸς τοὺς φοίνικας προῦδωκε τὸν ἀγαπητὸν τάφον εἰς τὸν μαινόμενον, ὅστις παρετῆρε ὄλας αὐτοῦ τὰς κινήσεις. Οὕτω σήμερον ἀκόμη κείται ἡ Ναζλῆ ἐν γῆ ἀκαθαγιαστῷ, ἡ δὲ δύνατο δὲ τυμβωρύχος τις νὰ εὕρῃ ὑπὸ τοὺς φοίνικας τοῦ Ἰψοῦ τὴν σποδὸν αὐτῆς.

ταχού και ὡν τὸ μονότονον βῆμα ἀκούει τις ἀδικόπως κατὰ μήκος τοῦ ἀνατολικοῦ δώματος ὑπὸ τὰ παράθυρα τῆς ἰδιωτικῆς κατοικίας τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος.

Ἐν τοῖς ἀνακτόροις δὲν γίνονται μικρὰ οἰκονομαίαι. Ἦθελεν εἶναι δὲ ὅπως ἀπρεπὲς νὰ παραθέτωσιν εἰς τὰ δωμάτια τῶν ξένων κηρία ἤδη ἀναρθέντα. Ἐνεκα τούτου ὁ ἀυλάρχης Sir John Cowell ἐφεύρε μικρὸν μηχανήμα, ὅπερ, προσαρμολόμενον εἰς τὸ ἄκρον μεταχειρισμένου κηρίου, παρέχει αὐτῷ τὴν μορφήν καὶ τὸ σχῆμα ὅπως νῦν ἀμεταχειρίστου κηρίου. Τὰ ἀποτρίμματα δὲ τῶν πολυκριθμῶν κηρίων φέρονται εἰς ἐργαστάσιον κηροπηγίας, ἐνθα κατασκευάζονται νέα κηρία εἰς εὐθηνότεραν τιμὴν.

*

Ο ΒΟΛΤΑΙΡΟΣ ΠΕΡΙ ΔΥΣΠΕΨΙΑΣ

Δικαίως που ἀνέγνωμεν πρό τινος ὅτι μετ' ὀλίγον ἀντὶ νὰ χαιρετώμεν ἀλλήλους διὰ τοῦ «Πῶς ἔχετε;», ὅθ' λέγωμεν συναντώμενοι: «Πῶς χωνεύετε;» Διότι οὐδέποτε ἄλλοτε ἐπληθύνθησαν τοσοῦτον ὅσον ἤδη, αἱ κατὰ τοῦ στόμαχου τῶν παραπονούμενοι. Ὁ μὲν στερεῖται ὀρέξεως, ὁ δὲ, μετὰ τὸ φαγητόν, καταλαμβάνεται ὑπὸ βάρους καὶ κοπώσεως· αὐτοὶ μὲν προσβάλλονται ὑπὸ σπασμῶν, ἐκείνοι δὲ ὑπὸ ὀλίγου. Ἐὰν δὲ τὸ κακὸν παρατείνεται, καταφεύγουσιν εἰς τὸν ἰατρόν, ὅστις δὲν ἠξέουρει νὰ τοὺς θεραπεύσῃ, καὶ εἰς τὴν ἰατρικὴν, τῆς ὁποίας περιπαλοῦσι τὴν ἀδυναμίαν. Ἄλλ' οὐδεὶς ποτε μέμφεται τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ ἀπερισκεψίαν ἢ τὴν λαίμαργίαν του.

Ἐσχάτως ἐξεδόθη βιβλίον τι, τοῦ ὁποίου ὁ ἰατρός συγγραφεὺς, προσβληθεὶς πρό τινων ἐτῶν ὑπὸ βαρείας καὶ ὀδυνηρᾶς ἀσθενείας τοῦ στόμαχου, πραγματεύεται ἐν αὐτῷ περὶ τῆς δυσπεψίας, τῶν αἰτιῶν καὶ τῆς θεραπείας αὐτῆς, ὑπὸ τὴν διπλὴν ιδιότητα τοῦ ἀσθενοῦς καὶ τοῦ ἐπιστήμονος. Ἐξετάζων τὸν στόμαχον καὶ σπουδάζων τὴν διάφορον αὐτοῦ κατάστασιν ἐν τε τῇ ὑγιεινῇ καὶ τῇ νοσηρᾷ περιόδῳ διαγράφει τὴν φυσιολογίαν τῆς δυσπεψίας, τῆς ὁποίας ἕκαστος ἡμῶν ἔλαβε κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον πείραν.

Ὅπως παράσχη μείζον κύρος εἰς τὴν μονογραφίαν του ὁ συγγραφεὺς συμπληροῖ ταύτην δι' ἀξιοπεριέργου μελέτης περὶ Βολταίρου πάσχοντος ὑπὸ δυσπεψίας. Αὐτὸς ὁ Βολταίρος ἐγκατέλιπεν ἡμῖν περιγραφὴν τῶν ἐν τῷ παθήματι βασάνων του, ἂν καὶ διεκήρυξέ ποτε πρὸς τὴν κυρίαν Βερνιέρ ὅτι «ἐπεθύμει νὰ λανθάνῃ πάσχων». Τῇ 6 Ἀυγούστου 1760 ἔγραψε πρὸς ἐτέραν Κυρίαν «Δὲν εἶνε κανεὶς ἀληθινὰ δυστυχῆς παρά ὅταν δὲν ἡμπορεῖ νὰ χωνεύσῃ». Ἐν ἄλλῃ δ' ἐπιστολῇ

ἠμολογεῖ ὅτι «κατέστρεψε τὴν υἰεῖαν του μὲ τὰ φάρμακα καὶ τὴν λαίμαργίαν». Τὰ φάρμακα καὶ ἡ λαίμαργία, προστίθησιν ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἐν λόγῳ βιβλίου, ἰδοὺ αἱ δύο κυριώτεροι ἀφορμαὶ τῆς δυσπεψίας! Ὅταν ὁ Βολταίρος κατάρθου νὰ ἀποφεύγῃ ἀμφοτέρω, ἠσθάνετο ἑαυτὸν ὑγιαίνοντα. «Σὰς λέγω, ἀγαπητῆ μου φίλη, ἔγραψε πάλιν πρὸς τὴν κυρίαν Βερνιέρ, ὅτι ὁ κ. Γερβάσιος καὶ ὅλοι τοῦ Πανεπιστημίου οἱ ἰατροὶ ὅθ' ἄς εἶνε ἄχρηστοι, ἐὰν δὲν ἀκολουθῆτε τακτικὴν δίαιταν, διὰ τῆς ὁποίας ὅθ' ὀδυνηθῆτε νὰ ἔχετε θαυμασίαν υἰεῖαν».

Οὕτως ἐκ τοῦ μέρους τοῦ βιβλίου, ἐξ οὗ φιλοκάλλως ἀπηνθίσθη, ἀποσπασθὲν ἐκ τῆς ὀγκώδους ἀλληλογραφίας τοῦ Βολταίρου, πᾶν τὸ σχετικὸν πρὸς τὴν υἰεῖαν τοῦ περιδόξου φιλοσόφου, ὁ ἀναγνώστης δύναται νὰ ἀρυσθῇ πολυτίμους συμβουλὰς ἐναντίον τῆς δυσπεψίας, παρεχομένης διὰ σαφοῦς καὶ θελητικοῦ τρόπου.

Κ*

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Τὸ τελευταῖον τεῦχος τῶν «Στατιστικῶν ἀνακρινώσεων τῆς πόλεως τῶν Παρισίων» δίδει τὰς ἐπομένους πληροφορίας περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ νέου νόμου περὶ διαζυγίου. Ὁ ἀριθμὸς τῶν κατὰ τὸν μῆνα Ἰανουάριον ὑπὸ τῶν δημάρχων τῆς πόλεως ταύτης ἐνδοθέντων διαζυγίων ἀνέρχεται εἰς 20. Ὁ ἀριθμὸς οὗτος τῶν Φεβρουάριον ἀνῆλθεν εἰς 74· τὸν δὲ Μάρτιον εἰς 167. Εἰς ὅλας ταύτας τὰς περιπτώσεις, πλὴν τριῶν, ἐπρόκειτο περὶ συζύγων, οἵτινες εἶχον ἤδη χωρισθῆ ἀπὸ κολίτης καὶ τραπέζης, καὶ ἕκαστον χρῆσιν τανῦν τοῦ εὐεργετικοῦ τούτου νόμου. Εἰς 157 τῶν περιπτώσεων τούτων ἀπῆται τὸ διαζύγιον ἢ σύζυγος, εἰς τὰς λοιπὰς ὁ σύζυγος, εἰς ἓν δὲ καὶ μόνον διαζύγιον ἢ αἰτησις ἐγένετο ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν.

Ἐν τῇ μαγειρείῳ:

Ὁ μικρὸς Νίκος — Μαμά, πές μου τίποτα; — Τί θέλεις νὰ σοῦ πῶ; Δὲν βλέπεις πῶς ἔχω τόση δουλειὰ τώρα; Δὲν ἔχω ὄρεξι νὰ σοῦ κἀνω κουβένταις.

— Μὴ μοῦ κάνεις, μαμά, μεγάλας κουβένταις; πές μου μοναχὰ νὰ... πάρε, Νίκο, ἕνα σταφύλι ἀπ' τὸ δουλάπι!

Διάλογος μεταξὺ δύο νέων νεωστὶ νυμφευθέντων:

— Δὲ μοῦ λές γιατί ἔρριξεν ὁ Παλιουράτης ὁ τύραννος τῆς Σιάμου τὸ δακτυλίδι του 'ς τὴ θάλασσα;

— Τοῦ εἶπαν νὰ βρῆξῃ τὸ πολυτιμότερο πράγμα τοῦ ἔχει.

— Ἄν μοῦ τῶλεγον ἐμένα, ὄρριχνα τὴ γυναῖκά μου 'ς τὴ θάλασσα. Τὴν ἀγαπῶ ποὺ τρελλομαίνομαί!